

Vejledning om godkendelse af ferskvandsdambrug

Indhold

FORORD	7
SAMMENFATNING OG KONKLUSIONER	9
SUMMARY AND CONCLUSIONS	11
ANSØGNING OM GODKENDELSE	13
1.1 ADMINISTRATIVE FORHOLD	13
1.1.1 <i>Indsendelsen af en ansøgning om godkendelse</i>	13
1.1.2 <i>Godkendelsespligt</i>	13
1.1.3 <i>Ændringer, udvidelser og nyetablering</i>	13
1.1.4 <i>Miljøbeskyttelseslovens § 33 eller § 39?</i>	13
1.1.5 <i>Indvinding af overfladevand</i>	14
1.1.6 <i>VVM og habitatreglerne</i>	14
1.2 ANSØGNINGENS INDHOLD	14
1.2.1 <i>Nødvendige oplysninger</i>	14
1.2.2 <i>Generelle oplysninger</i>	15
1.2.3 <i>Oplysninger om dambrugets indretning og drift</i>	16
1.2.4 <i>Oplysninger om dambrugets forurening</i>	17
1.2.5 <i>Renere teknologi og miljøbeskyttende foranstaltninger</i>	18
1.2.6 <i>Oplysninger om egenkontrol</i>	19
GODKENDELSESMYNDIGHEDENS BEHANDLING AF ANSØGNINGEN	21
1.3 ADMINISTRATIVE FORHOLD	21
1.3.1 <i>Indsendelse af ansøgning</i>	21
1.3.2 <i>Afgørelse om godkendelse, påbud eller forbud</i>	21
1.3.3 <i>Mangelfuld ansøgning</i>	22
1.3.4 <i>Tilladelser m.v. i medfør af anden lovgivning</i>	22
1.3.5 <i>Påbegyndelse af bygge- og anlægsarbejder inden godkendelse</i>	23
1.4 PLANLÆGNING	23
1.4.1 <i>Planloven</i>	23
1.4.2 <i>VVM - pligt</i>	23
1.4.3 <i>Trafikforhold</i>	24
1.4.4 <i>Afgørelse med henvisning til lokalisering</i>	24
1.5 DAMBRUGSBEKENDTGØRELSENS BETYDNING VED KAPITEL 5-GODKENDELSE	24
1.6 GODKENDELSESMYNDIGHEDENS AFGØRELSE	25
1.6.1 <i>Samlet vurdering</i>	25
1.6.2 <i>Landsplandirektiv</i>	25
1.6.3 <i>Det tekniske grundlag</i>	25
1.6.4 <i>Spildevandets kvalitet</i>	26
1.6.5 <i>Bestående virksomhed</i>	26
1.6.6 <i>Godkendelse</i>	26
1.6.7 <i>Afslag</i>	26
1.6.8 <i>Påbud</i>	27
1.6.9 <i>Forbud</i>	27

1.7	AFGØRELSENS INDHOLD	27
1.7.1	<i>Generelt om vilkår, redegørelse og vurdering</i>	27
1.7.2	<i>Godkendelse med vilkår</i>	28
1.7.3	<i>Andre vilkår end ifølge dambrugsbekendtgørelsen</i>	28
1.7.4	<i>Vilkår i forhold til dambrugsbekendtgørelsen</i>	28
1.7.5	<i>Ophør af drift</i>	32
1.7.6	<i>Øvrige vilkår</i>	32
1.8	ADMINISTRATIVE BESTEMMELSER OG KLAGE OVER AFGØRELSE	36
1.8.1	<i>Retsbeskyttelse og revision af vilkår</i>	36
1.8.2	<i>Klage</i>	36
LOVGRUNDLAGET		39
1.9	MILJØBESKYTTELSESLOVEN MED BEKENDTGØRELSE	39
1.9.1	<i>Miljøbeskyttelsesloven</i>	39
1.9.2	<i>Godkendelses- og indkaldebekendtgørelsen</i>	39
1.9.3	<i>Dambrugsbekendtgørelsen</i>	40
1.9.4	<i>Modeldambrugsbekendtgørelsen</i>	40
1.9.5	<i>Udledning af medicinrester og hjælpestoffer til vandløb, søer og marine områder</i>	40
1.9.6	<i>Slambekendtgørelsen</i>	41
1.9.7	<i>Affaldsbekendtgørelsen</i>	41
1.9.8	<i>Olietankbekendtgørelsen</i>	41
1.10	ANDEN LOVGIVNING	42
1.10.1	<i>Planloven</i>	42
1.10.2	<i>Vandløbsloven</i>	42
1.10.3	<i>Fiskeriloven</i>	42
1.10.4	<i>Vandforsyningsloven</i>	43
1.10.5	<i>Naturbeskyttelsesloven</i>	43
1.10.6	<i>Museumsloven</i>	44
1.10.7	<i>Miljømålsloven</i>	44
1.10.8	<i>Kemikalielovgivningen</i>	44
1.10.9	<i>Anvendelse af medicin og hjælpestoffer</i>	44
1.10.10	<i>Brugerbetalingsbekendtgørelsen</i>	45
1.10.11	<i>Økologiske ferskvandsdambrug</i>	45
1.10.12	<i>Kvalitetsstyringsloven</i>	45

BILAG A 1

OPLYSNINGER VED ANSØGNINGER OM § 39 GODKENDELSE AF LISTEVIRKSOMHED JF. INDKALDEBEKENDTGØRELSEN § 4.

BILAG A 2

OPLYSNINGSKRAV VED ANSØGNING OM § 33 GODKENDELSE AF BILAG 2-VIRKSOMHEDER, JF. GODKENDELSESBEKENDTGØRELSENS § 7.

BILAG B

CHECKLISTE

BILAG C

VVM-PLIGT

BILAG D

BEDST TILGÆNGELIG TEKNOLOGI (BAT).

BILAG E

FODEROPSKRIVNING

BILAG F

ANVENDELSE OG UDLEDNING AF MEDICIN OG HJÆLPESTOFFER

BILAG G

KONSEKVENSVURDERING EFTER HABITAT- OG
FUGLEBESKYTTELSESDIREKTIVER

BILAG H

MULIGHEDER FOR SAMMENLÆGNING AF PRODUKTION

BILAG I

PRINCIP SKITSE FOR TRADITIONEL FERSKVANDSDAMBRUG
PRINCIP SKITSE FOR MODEL DAMBRUG

Forord

Denne vejledning er et supplement til eksisterende bekendtgørelser og vejledninger på miljøområdet, herunder Miljøstyrelsens vejledning nr. 3/1993 om godkendelse af listevirksomheder (godkendelsesvejledningen), der således ikke erstattes af denne vejledning.

Denne vejledning omhandler kun godkendelsespligtige ferskvandsdambrug.

Miljøbeskyttelseslovens¹ kapitel 5 fastsætter en godkendelsesordning for virksomheder, der er optaget på en særlig liste (listevirksomheder).

Godkendelsesbekendtgørelsen² uddyber nærmere reglerne for denne ordning.

Med undtagelse af anlæg med fuld recirkulering til bl.a. opdræt af ål, er alle dambrug omfattet af den forenklede godkendelsesordning, jf. pkt. I 202 i godkendelsesbekendtgørelsen. I forbindelse med ansøgning om miljøgodkendelse skal der samtidig ansøges om tilladelse til udledning af spildevand direkte til vandløb, søer eller havet, og vilkårene indgår i miljøgodkendelsen. I forbindelse med forenklingen af godkendelsesordningen er der ikke ændret på reglerne for godkendelse af spildevandsudledning.

Vejledningen er tænkt anvendt ved behandlingen af ansøgninger om godkendelse af nye anlæg eller ændret drift på ferskvandsdambrug til opdræt af fisk i medfør af § 33 i miljøbeskyttelsesloven samt ved godkendelse af eksisterende ferskvandsdambrug efter miljøbeskyttelseslovens § 39.

Det bærende element i vejledningen er, at kommunerne i forbindelse med behandling af ansøgning om miljøgodkendelse af dambrug skal sikre opfyldelsen af kvalitetsmålsætningerne for de berørte vandområder, herunder fiskevandsmålsætningerne.

Referencer til det tekniske grundlag for udarbejdelse af og vurdering af ansøgning om godkendelse af ferskvandsdambrug er samlet i Miljøstyrelsens Referencer til BAT-vurdering ved miljøgodkendelse (Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 2/2006 eller seneste udgave).

Bilagene til vejledningen er udarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af Jens Albert Hansen fra Hinnerup Kommune, Peter Kaarup fra Århus Amt (fra 1. januar 2007 Miljøcenter Århus), Karen Jakobsen fra Ribe Amt (fra 1. januar 2007 Miljøcenter Ribe), Annette Holm Bonde fra Vejle Amt (fra 1. januar 2007 Vejle Kommune), Lisbeth Jess Plesner, chefkonsulent hos Dansk Akvakultur, Jens Rasmussen, dambruger og medlem af brancheudvalget for ferskvandsdambrug, Jens Brøgger Jensen fra Miljøstyrelsen (fra 1. oktober 2007 By- og Landskabsstyrelsen) samt Søren Keller og Gitte Larsen fra Skov-

---

¹ Se lovbekendtgørelse nr. 1757 af 22. december 2006.

² Bekendtgørelse nr. 1640 af 13. december 2006 om godkendelse af listevirksomhed, som ændret ved bekendtgørelse nr. 168 af 21. februar 2007 og nr. 1481 af 12. december 2007.

og Naturstyrelsen (fra 1. oktober 2007 henholdsvis Miljøstyrelsen og By- og Landskabsstyrelsen).

Sammenfatning og konklusioner

Godkendelse af ferskvandsdambrug er omfattet af den godkendelsesordning, der fremgår af miljøbeskyttelseslovens kap. 5, og denne vejledning er et supplement til de eksisterende bekendtgørelser og vejledninger på miljøområdet, herunder Miljøstyrelsens vejledning nr. 3/1993 om godkendelse af listevirksomheder (godkendelsesvejledningen), der således ikke erstattes af denne vejledning.

Vejledningen erstatter vejledning nr. 3/1998 fra Miljøstyrelsen, ”Godkendelse af ferskvandsdambrug”. Vejledningen er udarbejdet som en hjælp til kommunerne, der som følge af kommunalreformen den 1. januar 2007 overtog opgaven med at meddele godkendelser til ferskvandsdambrug fra amterne. Overflytning af godkendelsesopgaven til kommunerne ændrede ikke ved regelgrundlaget på området, og vejledningen er derfor fortrinsvis udarbejdet for at sikre kommunerne et værktøj, der er opdateret i forhold til de nye love og bekendtgørelser. Vejledningen søger samtidig at samle erfaringer fra administrationsarbejdet i amterne, dambrugskonsulenternes erfaringer og tidligere udmeldinger fra styrelser og klagenævn.

Summary and conclusions

This guidance document is issued to supplement existing Statutory Orders and other guidance documents issued pursuant to the Environmental Protection Act and other legislation in the environmental field. The most important guidance document is the Danish Environmental Protection Agency (EPA)'s Guidance Document (Vejledning) No. 3/1993, which is available only in the Danish language.

Fish farms, apart from farms where the water is wholly recirculated, must seek a permit pursuant to Section 33 of the Environmental Protection Act before the farm is established or changed in a way that may increase pollution.

The present guidance document replaces the Danish EPA Vejledning No. 3/1998 "Godkendelse af ferskvandsdambrug" ([Guidance on] Permits to freshwater fish farms) to help the new Unitary Authorities' issue and administration of environmental permits to fish farms. As the Statutory Orders on fresh water fish farming and on permits pursuant to Chapter Five of the Environmental Protection Act as well as other legislation have not changed the primary function of this Guidance Document will be to give the Unitary Authorities an updated tool for their work with fish farming.

The Guidance Document also updates the administrative experience of the former Regional Councils and consultants as well as guidance from the national authorities and decisions made at the Appeal Boards.

Ansøgning om godkendelse

1.1 Administrative forhold

1.1.1 Indsendelsen af en ansøgning om godkendelse

Afgørelse om godkendelse af dambrug træffes af kommunalbestyrelsen, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 3, stk. 1. Ansøgning om godkendelse skal være skriftlig og skal ledsages af de oplysninger, der fremgår af godkendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 3, jf. bekendtgørelsens bilag 4 (se afsnit 1.2 nedenfor om ansøgningens indhold). For bestående dambrug henvises til § 27 i bekendtgørelsen.

Ansøgning om godkendelse sendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor dambruget ligger.

1.1.2 Godkendelsespligt

Bestående dambrug uden samlet godkendelse af alle anlæg og aktiviteter skal godkendes, jf. miljøbeskyttelseslovens § 39. Ansøgningen skal omfatte alle dele af det bestående dambrug og dets anlæg, indretninger og aktiviteter, som ikke er godkendt i medfør af miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, jf. godkendelsesbekendtgørelsen.

Er dambruget alene reguleret efter dambrugsbekendtgørelsen³ vil hele dambruget således skulle godkendes. Dambrugsdrift skal også godkendes, selv om denne virksomhed udøves som biaktivitet på en virksomhed, der ikke er godkendelsespligtig, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 4.

1.1.3 Ændringer, udvidelser og nyetablering

Bygnings- og driftsmæssige ændringer, udvidelser og nyetablering af dambrug, som kan indebære øget forurening eller flytning af forurening, skal godkendes, jf. miljøbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, også selv om der som følge af planlagte forureningsbegrænsende foranstaltninger ikke samlet vil ske en forøgelse af dambrugets forureningsbidrag til omgivelserne, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

1.1.4 Miljøbeskyttelseslovens § 33 eller § 39?

Ved miljøgodkendelse af bestående dambrug, der endnu ikke har en samlet godkendelse, skal det afgøres, om dambruget skal godkendes efter § 33 eller § 39 i miljøbeskyttelsesloven. Grundlaget for afgørelsen er bl.a., om driftsforholdene er ændret i forhold til forudsætningerne for det fastsatte foderforbrug.

Hvis der er sket ændringer i driften af eller indretningen på dambruget efter 1998, som kan indebære øget forurening, og som ikke er godkendt i

---

³ Bekendtgørelse nr. 1325 af 20. november 2006 om ferskvandsdambrug.

forbindelse med etableringen, skal myndigheden behandle den endelige ansøgning om miljøgodkendelse efter § 33.

Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvorvidt en indretning, en ændring eller en udvidelse af et dambrug kræver godkendelse. I tilfælde af tvivl om godkendelsespligt kan spørgsmålet af kommunalbestyrelsen forelægges Miljøklagenævnet, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 5. Kommunalbestyrelsens afgørelse om godkendelsespligt kan som udgangspunkt i dambrugssager ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. miljøbeskyttelseslovens § 37.

1.1.5 Indvinding af overfladevand

Ved en miljøgodkendelse må man nødvendigvis lægge de lovlige forhold til grund, som eksisterer på godkendelsestidspunktet.

For mange dambrug udløb vandindvindingstilladelsen (retten til indvinding af overfladevand) i medfør af vandforsyningsloven den 31. marts 2005. Uanset retsbeskyttelse giver en miljøgodkendelse ikke ret til at få en tilladelse på uændrede vilkår efter vandforsyningsloven.

Ændringer i dambrugsdriften som følge af en ændret vandindvindingstilladelse kan medføre, at der også skal søges om godkendelse af ændringerne efter miljøbeskyttelseslovens § 33. Miljøgodkendelse af en ændret drift med reduceret vandforbrug kan desuden medføre behov for at genoptage vandindvindingstilladelsen, jf. Miljøklagenævnets afgørelse af 27. februar 2006 vedr. Risbjerg Dambrug - MKN j.nr. 211-54.

1.1.6 VVM og habitatreglerne

Ansøgninger om godkendelser af ferskvandsdambrug kan være omfattet af VVM-pligt i henhold til planloven og kræve udarbejdelsen af en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 (se herom den øvrige vejledning og bilag C og G). Overvejelser herom bør derfor allerede indgå ved modtagelse af ansøgningen.

1.2 Ansøgningens indhold

1.2.1 Nødvendige oplysninger

De nærmere regler vedrørende ansøgningens udformning og indhold fremgår af godkendelsesbekendtgørelsens bilag 4. En uddybning af disse regler findes i godkendelsesvejledningen.

Der findes fortsat ferskvandsdambrug, som ikke er førstegangsgodkendt endnu, selv om de har indsendt ansøgning inden 1. januar 1999⁴. I langt de fleste tilfælde vil der være behov for at indhente supplerende oplysninger før realitetsbehandlingen kan ske, da de indsendte oplysninger kan være forældede eller mangelfulde (se afsnit 1.3.3 herom).

Disse ferskvandsdambrug er omfattet af godkendelsesbekendtgørelsens overgangsregler (§ 27), hvilket betyder, at for virksomheder, der ikke har en

---

⁴ Bekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1992 om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse af bestående listevirksomhed, som ændret ved bekendtgørelse nr. 830 af 6. november 1997 og bekendtgørelse nr. 652 af 3. juli 2003.

samlet godkendelse, jf. miljøbeskyttelseslovens § 39, gælder de ansøgningskrav, som fremgår af henholdsvis bilag 1 og bilag 2 til bekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1992 om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse fra bestående listevirksomheder, som ændret ved bekendtgørelse nr. 830 af 6. november 1997.

Ansøgning om godkendelse af ændret drift (efter § 33) skal følge den gældende godkendelsesbekendtgørelses § 7, hvoraf det fremgår, at ansøgningen skal være skriftlig og ledsages af de oplysninger, der fremgår af bekendtgørelsens bilag 4 med fornøden dokumentation, herunder for dambrugets miljømæssige påvirkning af de ydre omgivelser.

Ansøgningskravene for de to typer af ansøgninger er på baggrund af ovenstående beskrevet enten i bilag 2 til bekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1992 (gengivet i denne vejlednings bilag A1) eller bilag 4 til godkendelsesbekendtgørelsen (gengivet i denne vejlednings bilag A2). Kommunalbestyrelsen kan desuden indskrænke eller udvide kravene til ansøgningens indhold, når det er relevant for det enkelte dambrug.

Ansøgningskravene til de to typer af ansøgninger adskiller sig ikke væsentligt fra hinanden. I nedenstående afsnit 1.2.2 - 1.2.5 er samlet de oplysninger, som ansøgningen som udgangspunkt altid skal indeholde. I tilfælde hvor der er forskel mellem ansøgningskravene, er dette oplyst.

1.2.2 Generelle oplysninger

1.2.2.1 Oplysninger om ansøger

Det skal fremgå af ansøgningen, hvem der ansøger, og hvad der ansøges om, samt hvilke lokale forhold, der har betydning for kommunens behandling af ansøgningen:

- Ansøgers navn, adresse og telefonnummer
- Dambrugets navn, adresse og matrikelnummer samt CVR- og P-nummer
- Ejerforhold for ejendommen og dambruget (selskabsform m.v.)
- Den driftansvarliges og eventuelle kontaktpersons navn, adresse og telefonnummer
- Oplysninger om eksisterende tilladelser og godkendelser

1.2.2.2 Hvilken type godkendelse ansøges der om?

- Godkendelse af et dambrug, der ikke har en samlet miljøgodkendelse (godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 39)
- Godkendelse af et nyanlæg, udvidelse eller en ændring af et dambrug, med kort beskrivelse af det ansøgte projekt (godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33)

1.2.2.3 Dambrugets beliggenhed i forhold til naboer m.v.

Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1:4.000), med angivelse af ejendommens matrikelnummer, dambrugets placering i forhold til omgivelserne, herunder placering i forhold til tilstødende eller omkringliggende grunde samt angivelse af transportveje til og fra dambruget.

Endvidere vises hele dambrugets placering på ejendommen før og efter eventuel udvidelse eller ændring. Ejendommens øvrige bygninger påføres, og planen forsynes med målestok og nordpil.

1.2.2.4 Planlagte ændringer

De forventede tidspunkter for eventuelle bygge- og anlægsarbejders påbegyndelse og afslutning samt for begyndelse af dambrugets drift efter udvidelse eller ændring.

1.2.2.5 Planlægning

Oplysninger om den fysiske planlægning, herunder målsætning for vandområdet og det område, hvor ejendommen er beliggende, samt for tilgrænsende områder.

1.2.2.6 Naturbeskyttelse

Oplysninger om hvorvidt ejendommen er omfattet af generelle beskyttelsesbestemmelser, om der er fredninger eller om ejendommen ligger i et internationalt naturbeskyttelsesområde.

1.2.2.7 Andre aktiviteter (biaktiviteter)

Oplysning om biaktiviteter - f.eks. færehold, pelsdyrfarm, fuldt recirkuleret akvakulturanlæg, andre dyrehold, vaskepladser, slagteri, biogasanlæg, komposteringsanlæg, vindmøller eller halmfyr m.v.

1.2.3 Oplysninger om dambrugets indretning og drift

Der skal gives oplysninger om dambrugets indretning og drift, herunder en angivelse af, hvor på dambruget der foregår særligt forurenende aktiviteter, og en nøje beskrivelse af dambrugets produktionsprocesser.

Disse oplysninger bør omfatte:

1.2.3.1 Indretning

- Målfast plan i passende målestok (f.eks. 1:1.000) over dambrugets udformning med angivelse af vandstrømmens retning og placering af nummererede tekniske installationer (renseforanstaltninger, slamdepot, okkerfældning, beluftning, iltning, ind- og udløb, nødumløb, anordninger til måling af vandføringen, indvindingsboringer, rørføringer, returpumpningsanlæg, støj- og vibrationskilder m.v.)
- Planen skal desuden angive afløbsforhold, herunder kloakker, befæstede arealer m.v., samt forsynes med målestok og nordpil
- Oplysninger om dambrugets samlede vanddækkede produktionsareal (damme, kanaler m.v.)
- Beskrivelse af anlæg til opbevaring af slam (type, størrelse og kapacitet)
- Beskrivelse af damtyper i de forskellige produktionsafsnit (jorddamme, betonkummer m.v.)
- Oplysninger om opbevaring og/eller forarbejdning af foder
- Beskrivelse af beluftnings- og iltningsanlæg, inkl. iltningkapacitet
- Beskrivelse af øvrige maskiner og redskaber, der benyttes

1.2.3.2 Produktion og foderforbrug

- Oplysninger om den årlige produktion og det årlige foderforbrug.
- Beskrivelse af de forventede produktionsforløb over året, placering, art og størrelse (fiskeart, moderfisk, yngel, sættefisk, øjenæg m.v.) med forbehold for naturgivne ændringer og forhold uden for dambrugers kontrol, f.eks. sygdom i besætningen. Produktionsforløbet skal beskrives for hver besætnings art, f.eks. ved kurver

- Beskrivelse af hvorledes produktion og fodring tilpasses til den indtagne vandmængde, vandets temperatur og iltmængde
- Oplysninger om fodertyper, foderforbrug og foderkvotienter for de respektive produktioner
- Oplysninger om besætningens størrelse over året (med forbehold for variationer på grund af vejrlig)
- Beskrivelse af arbejdsgange i øvrigt

1.2.3.3 Vandforbrug

- Oplysninger om dambrugets vandindvindingstilladelser
- Oplysninger om forbrug af overfladevand og grundvand og om variationer i forbruget over året (formål, kapacitet og mængde)
- Oplysninger om returpumpning (formål, kapacitet, mængder, perioder, recirkuleringsgrad og frivandsafgivelse) og beskrivelse af udformningen heraf
- Oplysninger om vandforbrug til faunapassage (omløb, fisketrappe, ungfiskekluse m.v.) med angivelse af periode. Faunapassager påtegnes den målfaste plan over dambruget

1.2.3.4 Energiforbrug

Oplysninger om dambrugets forbrug af energi til varme, pumpning, beluftning m.v.

1.2.3.5 Forbrug af hjælpestoffer

- Skøn over forventet forbrug af medicin, desinfektionsmidler, hydratkalk og andre hjælpestoffer (mængde, art og formål) fordelt over året
- Beskrivelse af behandlingsmetoder (direkte tilsætning i damme, lukkede beholdere m.v.) og procedurer
- Oplysning om intern oplagring af medicin, desinfektionsmidler, hydratkalk og andre hjælpestoffer
- Redegørelse om efterlevelse af vandkvalitetskravene (nærmere uddybet i bilag F)

1.2.4 Oplysninger om dambrugets forurening

Ansøgningen skal indeholde oplysninger om virksomhedens påvirkning af omgivelserne og om virksomhedens affaldsbringelse, herunder oplysninger om:

1.2.4.1 Spildevand

- Spildevandets indhold af organisk stof, suspenderet stof, totalfosfor, ammoniumkvælstof og totalkvælstof samt medicin og hjælpestoffer eller restprodukter heraf, fordelt over året (se også afsnit 1.6.4 nedenfor om godkendelsesmyndighedens afgørelse - spildevandets kvalitet)
- Virksomheder, der er omfattet af reglerne i den gældende godkendelsesbekendtgørelse, skal oplyse, om dambruget anvender den bedst tilgængelige teknik (se afsnit 1.2.5 nedenfor) med henblik på at undgå eller begrænse afledningen af stoffer, som er uønskede i spildevandet, herunder en beskrivelse af valgte rensningsmetoder og rensningsgraden for de enkelte stoffer

1.2.4.2 Affald

- Oplysninger om mængder og sammensætning af affald, herunder slam, døde fisk, rester af medicin og hjælpestoffer samt kemikalieaffald

- Oplysninger om metoder og steder for opbevaring og håndtering af slam, døde fisk og andet affald (herunder type, størrelse, kapacitet og tømningshyppighed for anlæg og eventuelt omladnings- og afhentningsstedets placering i forhold til vandløb, vilde dyr, nabobeboelser o.l.)

1.2.4.3 Støj- og vibrationskilder

Beskrivelse af støj- og vibrationskilder, der kan give væsentlige gener for omgivelserne (ventilationsanlæg, kompressorer, intern kørsel og transport, maskiner til at bortskræmme fugle med, m.v.) med angivelse af daglige og årlige driftsperioder.

1.2.4.4 Lugt

Oplysninger om håndteringen af døde fisk og andre luftforureningskilder (f.eks. formalin).

1.2.4.5 Jord og grundvand

Beskrivelse af de foranstaltninger, der er truffet til beskyttelse af jord og grundvand i forbindelse med henholdsvis håndtering og transport af forurenede stoffer, oplagspladser for fast eller flydende affald samt nedgravede rør, tanke og beholdere. Herunder hører bl.a. oplysninger om vaskepladser og olietanke. Der henvises i øvrigt til olietankbekendtgørelsen⁵.

1.2.5 Renere teknologi og miljøbeskyttende foranstaltninger

Det fremgår af miljøbeskyttelsesloven, at forurenende virksomheder skal anvende den bedst tilgængelige teknik (også kaldet BAT, Best Available Technology) for at minimere belastningen af omgivelserne mest muligt. Ved vurdering af, hvad der anses som BAT, skal der lægges vægt på den forebyggende indsats gennem anvendelse af renere teknologi. Generelt skal renere teknologi prioriteres i forhold til renseteknologi⁶. Det forudsættes, at teknologien er afprøvet herhjemme eller i udlandet i en skala, som gør den tilgængelig i den relevante sammenhæng. Hermed menes gennemførlig for den pågældende eller lignende virksomhedstype (ikke nødvendigvis for den enkelte virksomhed). Foruden at være teknisk gennemførlig skal teknologien tillige være økonomisk opnåelig for virksomhedstypen.

Til brug for en vurdering af, hvad der anses for renere teknologi, har Miljøministeriet udarbejdet en referenceliste til litteratur med oplysninger om renere teknologi. Listen fremgår af Miljøstyrelsens referenceliste, "Reference til BAT - vurdering ved miljøgodkendelse", Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 2/2006 (eller seneste udgave), som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside (www.mst.dk).

Ansøger skal derfor redegøre for virksomhedens muligheder for at anvende de teknikker, der er beskrevet i referencelisten. I bilag D til stilles krav om i forbindelse med BAT til forskellige typer af dambrug.

Ansøger skal ligeledes redegøre for, hvorledes ressourceforbruget og miljøbelastningen kan nedbringes, for forbruget af vand og energi og for det skønmæssigt forventede forbrug af medicin, kemikalier og andre hjælpestoffer. Redegørelsen koncentrerer om de forhold, hvor det vurderes, at

⁵ Bekendtgørelse nr. 729 af 14. juni 2007 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines.

⁶ Jf. miljøbeskyttelseslovens § 3, stk. 1.

de største forbedringer kan opnås, men bør specielt omhandle følgende emner:

- Muligheder for at nedbringe udledningen af kvælstof, fosfor og organisk stof
- Muligheder for at anvende bedre og mindre forurenende fodertyper
- Muligheder for at nedbringe vandforbruget
- Muligheder for at nedbringe energiforbruget
- Oplysninger om tilpasning af produktion og fodring i forhold til den indtagne vandmængde (herunder vandets iltindhold og temperatur), valg af foder, rensning, iltstyring og iltningemetoder. Dette skal sættes i relation til
- forbrug af ressourcer (energi m.v.), ligesom årets driftsrytme skal tages i betragtning
- Muligheder for at flytte dambrugets udløb nærmere stemmeværket
- Oplysninger om tiltag med henblik på at forebygge og minimere miljøbelastningen i forbindelse med håndtering af slam og anvendelse af medicin og hjælpestoffer
- Oplysninger om de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger, herunder miljøstyringsaktiviteter
- Beskrivelse af driften af rensningsforanstaltninger (tømningshyppighed, service, slamtransport m.v.), antal og placering, angivelse af de stoffer der tilføres, samt rensningsgraden for de enkelte stoffer. Materialet skal omfatte
- tekniske data for den enkelte rensningsforanstaltning (maskevidde, kapacitet, hydraulisk belastning m.v.) samt oplysninger om, hvilket erfarings- og dokumentationsmateriale den anførte rensningsgrad bygger på
- Beskrivelse af eventuelle støj- og vibrationsdæmpende foranstaltninger
- Oplysning om mulige driftsforstyrrelser og uheld som vil kunne medføre væsentlig forurening (foderspild, slamflugt m.v.), samt beskrivelse af foranstaltninger til imødegåelse heraf
- Oplysning om hvilken begrænsende indflydelse eventuel kalkning har på de aktuelle udledninger af næringssalte

1.2.6 Oplysninger om egenkontrol

Ansøgningen skal indeholde forslag til vilkår og kontrol med overholdelse af fastsatte vilkår for dambrugets etablering og drift (se også afsnit 1.3 nedenfor om administrative forhold), herunder forslag til:

- Målinger, prøveudtagninger, analyser og indberetning, herunder hvor ofte og inden for hvilke perioder disse skal foretages
- Procedurer for vedligeholdelse og eftersyn af dambruget, herunder dets rensningsforanstaltninger

Tilrettelæggelse af egenkontrollen, herunder hvem der skal forestå de enkelte dele af kontrollen.

Godkendelsesmyndighedens behandling af ansøgningen

1.3 Administrative forhold

1.3.1 Indsendelse af ansøgning

Alle dambrug bør have ansøgt om godkendelse inden den 1. januar 1999, jf. bekendtgørelse nr. 532 af 20. juli 1992 om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse af bestående listevirksomheder, som ændret ved bekendtgørelse nr. 830 af 6. november 1997. For de dambrug, som endnu ikke havde modtaget en endelig miljøgodkendelse den 1. januar 2007, har kommunen overtaget den videre behandling af ansøgningen.

Hvis et dambrug ønsker at ændre driften på dambruget, skal der indsendes en ansøgning til kommunen herom i henhold til § 33 i miljøbeskyttelsesloven, uanset om dambruget har fået en miljøgodkendelse.

1.3.2 Afgørelse om godkendelse, påbud eller forbud

På baggrund af ansøgningen og de i øvrigt foreliggende oplysninger i sagen foretager kommunalbestyrelsen en samlet vurdering af dambrugets drifts- og forureningsforhold. Den hidtidige lovlige drift og indretning af dambruget og dets påvirkning af omgivelserne bør indgå i kommunalbestyrelsens vurdering.

På baggrund af denne vurdering træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om, hvorvidt der

- 1) kan meddeles dambruget godkendelse,
- 2) skal meddeles påbud om at foretage foranstaltninger til at nedbringe dambrugets forurening, eller
- 3) skal nedlægges forbud mod hele driften eller mod aktiviteter, jf. miljøbeskyttelseslovens § 39, stk. 2.

Finder kommunalbestyrelsen, at dambruget kan drives på stedet uden væsentlige miljøgener i de ydre omgivelser, meddeler den godkendelse med vilkår for dambruget, herunder vilkår om egenkontrol, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 4, (se afsnit 1.7 nedenfor om afgørelsens indhold).

Det kan ikke udelukkes, at nogle dambrug ikke umiddelbart vil kunne godkendes, fordi forureningen ikke umiddelbart kan nedbringes til et acceptabelt niveau. For de dele af dambruget, der ikke kan godkendes, træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om, hvorvidt der skal meddeles dambruget påbud eller forbud, jf. miljøbeskyttelseslovens § 39, stk. 2. Dette sker i overensstemmelse med de generelle regler i miljøbeskyttelseslovens § 41, stk. 1-3, (se også afsnit 1.6 nedenfor om godkendelsesmyndighedens afgørelse og

kommentarer til lovens § 39, stk. 2⁷). Se også godkendelsesvejledningen, afsnit 8.

Der vil kunne indgives fornyet ansøgning om godkendelse efter ændring af anlægs- og driftsforhold i overensstemmelse med eventuelt meddelte påbud eller forbud.

1.3.3 Mangelfuld ansøgning

Ved vurderingen af hvilke krav der kan stilles til redegørelse og dokumentation i den enkelte sag, bør der henses til omfanget af det forelagte projekt, specielt i de tilfælde hvor der ikke blot ansøges om godkendelse af dambrugets eksisterende indretning og drift, men tillige af produktionsændringer eller udvidelser.

Finder kommunalbestyrelsen, at ansøgningen ikke indeholder de nødvendige oplysninger, skal dette skriftligt meddeles ansøgeren med nærmere angivelse af de mangler i oplysningsmaterialet, som dambruget må afhjælpe, før der kan træffes en afgørelse i sagen. Der fastsættes i meddelelsen til ansøgeren en tidsfrist for, hvornår de manglende oplysninger skal være fremkommet. Denne meddelelse er ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand og kan derfor ikke påklages til anden administrativ myndighed. Ved ansøgning om etablering, udvidelse eller ændring af dambrug skal det tilkendegives, om ansøgningen anses for bortfaldet, såfremt oplysningerne ikke er modtaget inden for fristen. Kommunalbestyrelsens meddelelse om bortfald af ansøgningen kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

1.3.4 Tilladelser m.v. i medfør af anden lovgivning

Inden der meddeles godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, bør kommunalbestyrelsen sikre at bestemmelser i anden lovgivning er overholdt, herunder at de nødvendige godkendelser, tilladelser og dispensationer efter anden lovgivning er indhentet. Er dette ikke tilfældet, skal der ved meddelelse af miljøgodkendelsen gøres opmærksom på, at godkendelsen ikke kan udnyttes, før andre nødvendige godkendelser m.v. foreligger.

Regler, som kan have betydning i forbindelse med etablering, ændring eller udvidelse af et dambrug omfattet af denne vejledning, kan f.eks. findes i

- miljøbeskyttelsesloven (bl.a. om vandkvaliteten) med tilhørende bekendtgørelser, f.eks. slambekendtgørelsen, olietankbekendtgørelsen,
- naturbeskyttelsesloven (bl.a. om dambrугenes ændringer af vandløbenes fysiske forhold og beskyttelse af andre naturtyper og beskyttelseslinier),
- vandforsyningsloven (om vandindvinding),
- vandløbsloven (om dambrугenes ændringer af vandløbenes fysiske forhold),
- fiskeriloven (om beskyttelse af den danske fauna/afgitring) og
- planloven, jordforureningsloven, arbejdsmiljøloven, byggelovgivningen, kemikalieloven, sundhedslovgivningen (f.eks. om anvendelse af medicin), vejlovgivningen og veterinærlovgivningen (se i øvrigt afsnit 1.9-1.10 nedenfor om lovgrundlaget).

---

⁷ Miljøbeskyttelsesloven af 1991 med kommentarer, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998.

1.3.5 Påbegyndelse af bygge- og anlægsarbejder inden godkendelse

Under behandling af en ansøgning om godkendelse kan kommunalbestyrelsen efter særskilt ansøgning herom meddele tilladelse til påbegyndelse af bygge- og anlægsarbejder, hvis disse udføres i overensstemmelse med en godkendt lokalplan. Iværksættelse af arbejder sker på bygherrens ansvar, jf. miljøbeskyttelseslovens § 33, stk. 2. Afslag på ansøgning om en sådan tilladelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 21, stk. 5.

1.4 Planlægning

1.4.1 Planloven⁸

Administrationen af den lovgivning, der har betydning for vandmiljøet og dermed for dambrugserhvervet, støtter sig i vidt omfang på de regionale politiske målsætninger for vandløb, søer og marine områder, der hidtil har været fastsat i regionplanerne i medfør af den hidtil gældende planlov⁹ og som pr. 1. januar 2007 er overført til et landsplandirektiv.

Landsplandirektivet vil på sigt blive afløst af vand- og Natura 2000-planerne i de respektive områder.

Muligheden for godkendelse af et dambrug med den eksisterende indretning eller efter udvidelse eller ændring vil blandt andet være afhængig af de særlige forhold på lokaliteten. Den vigtigste faktor for et dambrugs placering er målsætningen for vandområdet. Af betydning er tillige øvrige bestemmelser, der er fastsat i medfør af planlovgivningen. Det er her vigtigt at undgå, at der opstår arealanvendelseskonflikter, f.eks. i forhold til Natura 2000-områder.

I byzoner, sommerhusområder og områder i landzone, der ved lokalplan er udlagt til rent boligformål, vil planloven som udgangspunkt hindre, at der kan meddeles godkendelse efter kapitel 5 i miljøbeskyttelsesloven.

Godkendelsesmyndigheden kan dog meddele godkendelse til visse ændringer af bestående anlæg og indretninger i ovennævnte områder (reovering eller forbedringer), såfremt disse ikke medfører udvidelse af produktionen, og såfremt ændringerne sker i overensstemmelse med lokalplanen.

1.4.2 VVM - pligt

Ferskvandsdambrug er medtaget i bilag 2, under pkt. 1, e), anlæg til intensivt fiskeopdræt, i VVMbekendtgørelsen¹⁰. Det skal derfor undersøges, om anlægget er VVM-pligtigt, hvilket er tilfældet, når det må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt.

I henhold til VVM-bekendtgørelsens § 3, stk. 2, gælder VVM-reglerne ”for de i bilag 2 angivne anlæg ved nyanlæg og ved væsentlige ændringer af bestående anlæg, der kan sidestilles med nyanlæg, når anlægget på grund af dets art, dimensioner eller placering må antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet. Ved vurdering heraf skal der tages hensyn til kriterierne i bilag 3.”

⁸ Se lovbekendtgørelse nr. 813 af 21. juni 2007.

⁹ Se lovbekendtgørelse nr. 883 af 18. august 2004.

¹⁰ Bekendtgørelse nr. 1335 af 6. december 2006 vedrørende vurdering af større anlægs virkning på miljøet (VVM).

I bilag C til nærværende vejledning er VVM-reglerne nærmere gennemgået i relation til administrationen af ferskvandsdambrug.

Kommunalbestyrelsen afgør, om et projekt er VVM-pligtigt. Afgørelsen skal offentliggøres, og den kan påklages til Naturklagenævnet.

1.4.3 Trafikforhold

I behandlingen af ansøgningen indgår en vurdering af, om kørsel til og fra dambruget vil kunne ske uden væsentlige gener for de omkringboende, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 13, stk. 2.

De trafikale gener, herunder lugt-, støv- og støjgener, kan eksempelvis opstå som følge af tilkørsel af foder og frakørsel af fisk samt ved kørsel på offentligt tilgængelig vej i forbindelse med opbevaring og udbringning af slam.

1.4.4 Afgørelse med henvisning til lokalisering

Kommunalbestyrelsens afslag på ansøgning om godkendelse fordi dambrugets lokalisering er i strid med planlægningen kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 5.

Afgørelser om at en virksomhed er etableret i strid med planlægningen kan påklages til Naturklagenævnet, jf. planlovens § 58, stk. 1.

1.5 Dambrugsbekendtgørelsens betydning ved kapitel 5-godkendelse

Der blev med dambrugsbekendtgørelsen i 1989 skabt grundlag for en generel regulering og ensartet administration af dambrugserhvervet. De omfattede dambrug er listevirksomheder, dvs. at dambrugene også efter bekendtgørelsens ikrafttræden havde mulighed for - og efter 1999 pligt til - at ansøge om godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Alle dambrug, der endnu ikke havde fået en samlet godkendelse, skulle indsende ansøgning om godkendelse senest 1. januar 1999.

I forbindelse med godkendelsesprocessen anvendes de regler, der fremgår af miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, godkendelsesbekendtgørelsen og indkaldebekendtgørelsen¹¹. Dette medfører, at ansøgningerne skal indeholde de oplysninger, som kræves i godkendelsesbekendtgørelsen med fornøden dokumentation, og at godkendelsesmyndigheden foretager en samlet vurdering af dambrugets drifts- og forureningsforhold. Desuden skal afgørelsen indeholde en redegørelse for og en vurdering af de oplysninger, der foreligger i sagen, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14.

Dambrugsbekendtgørelsen skal fortsat anvendes - også i forbindelse med godkendelse af dambrug i medfør af miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Det fremgår af bemærkningerne til miljøbeskyttelseslovens § 7 om branchebekendtgørelser, at forureningsforhold, for hvilke der er fastsat generelle grænser, (i dette tilfælde i dambrugsbekendtgørelsen) ikke behøver

---

¹¹ Indkaldebekendtgørelsen er kun relevant for "førstegenerationsgodkendelser" efter § 39 i miljøbeskyttelsesloven.

at blive reguleret nærmere ved fastsættelse af vilkår i en godkendelse, da de generelle grænser uden videre kan lægges til grund. Ved godkendelse af dambrug i medfør af miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 kan kommunalbestyrelsen tillige fastsætte vilkår om de samlede udledninger, herunder supplerende vilkår for afhjælpning af ulemper over for virksomhedens naboer eller til beskyttelse af et særlig sårbart vandområde.

Dette betyder, at kommunalbestyrelserne i forbindelse med godkendelse af dambrug ikke nødvendigvis skal tage stilling til dambrugsbekendtgørelsens generelle regler. Der skal blot henvises til disse regler i godkendelsen. I de tilfælde, hvor dambrugsbekendtgørelsens regler fraviges eller præciseres i forbindelse med en godkendelse, skal dette ske ved vilkår herfor i den enkelte godkendelse i overensstemmelse med miljøbeskyttelseslovens § 34.

For at afklare eventuel tvivl om forholdet mellem dambrugsbekendtgørelsen og de generelle regler om godkendelse i miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 er der ved den seneste revision af dambrugsbekendtgørelsen taget stilling til, på hvilke punkter og i hvilket omfang dambrugsbekendtgørelsen kan fraviges i forbindelse med godkendelse, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 3. For de enkelte punkter henvises til vejledningens afsnit 1.7.1 om vilkår i forhold til dambrugsbekendtgørelsen.

Dambrugsbekendtgørelsen præciserer i § 1, stk. 1, at kommunalbestyrelsen ved meddelelse af godkendelse af dambrug skal sikre, at hensynet til de berørte vandområder varetages, herunder at kvalitetsmålsætninger for vandløb og søer opfyldes.

1.6 Godkendelse af myndighedens afgørelse

1.6.1 Samlet vurdering

Kommunalbestyrelsen foretager en samlet vurdering af dambrugets drifts- og forureningsforhold på baggrund af ansøgningen og de oplysninger, der i øvrigt foreligger i sagen. Der skal altså foretages en konkret og individuel vurdering af dambrugets indretning og drift i forhold til de enkelte nær- og fjernvandområder.

1.6.2 Landsplandirektiv

Generelt udgør de retningslinier for kvaliteten og anvendelsen af vandløb, søer og kystvande, der er fastsat i medfør af planlovgivningen og indeholdt i amternes regionplaner, et væsentligt grundlag for behandlingen af ansøgninger om miljøgodkendelse (se også afsnit 1.4 ovenfor om lokalisering). Amternes regionplaner er pr. 1. januar 2007 overført uændret i et landsplandirektiv. I 2009 vil landsplandirektivet blive afløst af vand- og Natura 2000-planer for de respektive vandområders vedkommende.

1.6.3 Det tekniske grundlag

Ved vurderingen af hvilke krav der kan stilles til dokumentation i den enkelte sag, bør der henses til omfanget af det forelagte projekt, specielt i de tilfælde, hvor der ikke blot ansøges om godkendelse af dambrugets eksisterende indretning og drift, men tillige om produktionsændringer og/eller -udvidelser.

Der bør tages stilling til den dokumentation, der foreligger på tidspunktet for behandlingen af ansøgningen. Som grundlag for kommunalbestyrelsens

vurdering af ansøgningen kan bl.a. anvendes dokumentation medtaget på Miljøstyrelsens referenceliste.

1.6.4 Spildevandets kvalitet

Såfremt kommunalbestyrelsen i den enkelte sag vurderer, at der ikke vil kunne fremlægges tilstrækkelige oplysninger om spildevandets kvalitet, f.eks. i form af opgivne mængder af forskellige stoffer og næringssalte i spildevandet, vil kommunalbestyrelsen kunne inddrage oplysninger om den hidtidige og foreslåede fremtidige drift af dambruget, herunder om tidligere anvendte mængder af foder, medicin og hjælpestoffer samt driftsrutiner i forbindelse med anvendelsen heraf, samt dambrugets redegørelse for egenkontrol.

1.6.5 Bestående virksomhed

Udgangspunktet for behandlingen af en ansøgning fra et bestående dambrug er, at der skal lægges vægt på de samme hensyn som ved godkendelse af nye dambrug. Det betyder, at der skal lægges vægt på, hvad der er opnåeligt ved anvendelsen af den mindst forurenende teknologi, herunder mindre forurenende råvarer, processer og anlæg, samt de bedst mulige forureningsbegrænsende foranstaltninger, således at forureningen, ressourceanvendelsen og affaldsfrembringelsen begrænses mest muligt.

Der skal i vurderingen af hvad der er den bedst mulige løsning også tages hensyn til, at det for et eksisterende dambrug ofte vil være forbundet med væsentlig større omkostninger at nå et givet beskyttelsesniveau end for et dambrug, der står over for etablering. Se også afsnit 1.2.5 ovenfor om renere teknologi og miljøbeskyttende foranstaltninger.

1.6.6 Godkendelse

Såfremt kommunalbestyrelsen på baggrund af den samlede vurdering finder, at der kan meddeles godkendelse af det ansøgte eller dele heraf, meddeler kommunalbestyrelsen godkendelse i overensstemmelse med reglerne i godkendelsesbekendtgørelsen. Godkendelse meddeles med vilkår for dambrugets etablering og drift, herunder dambrugets egenkontrol, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 4.

Kommunalbestyrelsen sikrer, at de hensyn der er nævnt i dambrugsbekendtgørelsens § 1, stk. 1, 1. pkt., om opfyldelse af kvalitetsmålsætningen for vandløb og søer og begrænsning af udledningen af næringssalte til havet, varetages ved meddelelse af godkendelse. Se også nedenfor om drift uden væsentlige miljøgener.

1.6.7 Afslag

Såfremt kommunalbestyrelsen efter endt behandling af ansøgningen vurderer, at betingelserne for at imødekomme denne ikke er opfyldt, herunder at der mangler dokumentation for effekten af foreslåede renseforanstaltninger, meddeles afslag.

Hvis dambrugets ansøgning ikke kan imødekommes, fordi dambruget ikke kan overholde de almindelige krav til udledning samt øvrige miljøkrav, træffer kommunalbestyrelsens afgørelse om, hvorvidt der skal meddeles dambruget påbud eller forbud i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 41.

Såfremt afslaget alene er begrundet i manglende dokumentation i forbindelse med en ansøgning om udvidelse af foderforbruget, har dambruget mulighed for at indgive fornyet ansøgning på grundlag af det hidtidige foderforbrug.

1.6.8 Påbud

Såfremt kommunalbestyrelsen efter endt behandling af ansøgningen vurderer, at afslaget helt eller delvis er begrundet i, at der ikke er skabt sikkerhed for, at forureningen fra dambruget med det ansøgte projekt kan nedbringes til et acceptabelt niveau, bør kommunalbestyrelsen meddele dambruget påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 41, stk. 1, om at reducere forureningen inden for en nærmere fastsat frist, se også Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/2005, Håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven.

For ferskvandsdambrug vil der typisk være behov for påbudsregulering i forbindelse med manglende overholdelse af næringssaltkvoter (f.eks. fosforkvoter i forbindelse med søer), manglende målsætningsopfyldelse i vandløbet eller lign.

Når gennemførte foranstaltninger har ført til, at dambruget kan overholde de krav, der stilles til nye dambrug, herunder at dambruget ikke vil medføre væsentlig forureningspåvirkning af vandområdet, kan kommunalbestyrelsen erstatte påbuddet med en godkendelse på baggrund af en fornyet ansøgning fra dambruget.

Hvis gennemførte foranstaltninger har ført til, at dambruget fortsat ikke kan overholde gældende krav til dambrug, bør kommunalbestyrelsen overveje at kræve dambruget lukket. Meningen er altså, at alle godkendelsespligtige dambrug på længere sigt skal kunne opnå en godkendelse.

1.6.9 Forbud

Efter bemærkningerne til miljøbeskyttelsesloven bør godkendelsesbehandlingen kun i ekstreme tilfælde resultere i, at der nedlægges forbud mod den videre drift af en virksomhed eller dele heraf, og kun hvis det skønnes umuligt at nedbringe forureningen fra virksomheden til et acceptabelt niveau. Overvejelser om forbud bør derfor i praksis først komme på tale, når mulighederne for at nedbringe forureningen er grundigt undersøgt og ikke har ført til et acceptabelt resultat. Forbuddet meddeles i givet fald med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 41.

Kun i de tilfælde, hvor dambruget hverken har vist vilje eller evne til at søge forureningen nedbragt, bør et forbud meddeles som et umiddelbart resultat af godkendelsesbehandlingen. Samtidig meddeles en frist for dambrugets afvikling og endelige ophør.

1.7 Afgørelsens indhold

1.7.1 Generelt om vilkår, redegørelse og vurdering

Kommunalbestyrelsens afgørelse skal indeholde en redegørelse for og en vurdering af de oplysninger, der foreligger i sagen. Se godkendelsesbekendtgørelsens § 14 for nærmere detaljer.

1.7.2 Godkendelse med vilkår

Finder kommunalbestyrelsen, at dambruget kan drives på stedet uden væsentlige miljøgener i de ydre omgivelser, meddeles godkendelse med vilkår for dambruget, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14. Vilkår bør fastsættes for alle relevante forhold ved dambrugets indretning og drift på en sådan måde, at de kan efterkommes og kontrolleres.

1.7.3 Andre vilkår end ifølge dambrugsbekendtgørelsen

Kommunalbestyrelsen kan ved meddelelse af godkendelse fastsætte vilkår om andre relevante forhold end de, der er nævnt i dambrugsbekendtgørelsen (se også afsnit 1.7.4-1.7.6 nedenfor om vilkår i forhold til dambrugsbekendtgørelsen og øvrige vilkår).

1.7.4 Vilkår i forhold til dambrugsbekendtgørelsen

Det fremgår af dambrugsbekendtgørelsens § 1, stk. 3, at bestemmelserne i bekendtgørelsen kan fraviges ved meddelelse af godkendelse i det omfang, det fremgår af de enkelte bestemmelser, eller såfremt kommunalbestyrelsen finder det nødvendigt for at opfylde kvalitetsmålsætningen for vandløb og søer jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1.

1.7.4.1 Foderforbrug

De enkelte dambrug har tidligere i medfør af dambrugsbekendtgørelsen fået fastsat et maksimalt årligt foderforbrug. Ved godkendelse af dambrug skal kommunalbestyrelsen ligeledes fastsætte vilkår om det maksimale foderforbrug, jf. dambrugsbekendtgørelsens § 2, stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan i denne forbindelse fravige størrelsen af det foderforbrug, som tidligere er fastsat for de enkelte dambrug, i medfør af bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Bekendtgørelsens § 1, stk. 1, 1. pkt., om de hensyn som kommunalbestyrelsen skal sikre varetaget ved meddelelse af godkendelse, finder tillige anvendelse. Se også nedenfor om drift uden væsentlige miljøgener.

1.7.4.2 Godkendelse af uændret foderforbrug

Ved miljøgodkendelse af bestående dambrug, der ikke påtænker en udvidelse i forhold til det efter dambrugsbekendtgørelsen fastsatte højst tilladelige foderforbrug, vil det i almindelighed være tilstrækkeligt, at kommunalbestyrelsen med ansøgningen og den medfølgende fornødne dokumentation finder det godtgjort, at

- 1) det forelagte projekt opfylder miljøbeskyttelseslovens bestemmelser om anvendelse af renere teknologi og bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger i et omfang, der kan anses for rimeligt for et dambrug af den pågældende anlægstype og størrelse,
- 2) dambruget kan drives uden væsentlig forureningspåvirkning af omgivelserne og på en sådan måde, at driften ikke hindrer opfyldelse af målsætningen for nedstrøms liggende vandløb og søer, og
- 3) hensynet til fjerne vandområder er tilgodeset herunder sikring af opnåelse af gunstig bevaringsstatus i evt. berørte habitatområder.

1.7.4.3 Godkendelse af udvidet foderforbrug

Hvis der er søgt godkendelse af en udvidelse af det maksimale foderforbrug som fastsat efter dambrugsbekendtgørelsens § 2, stk. 2-3, kan kommunalbestyrelsen godkende udvidelsen efter en konkret vurdering i henhold til dambrugsbekendtgørelsens § 2, stk. 4.

Imødekommelse af en sådan ansøgning bør forudsætte, at der med ansøgningen er fremlagt sikker dokumentation for effekten af de foreslåede renseforanstaltninger, og at der foreligger en høj grad af sikkerhed med hensyn til dambrugets miljømæssige påvirkning af omgivelserne, jf. ovenstående.

Foderopskrivning i forbindelse med ombygning til modeldambrug følger reglerne i modeldambrugsbekendtgørelsen¹². I bilag E er redegjort for de nærmere regler ved foderopskrivninger.

Den omstændighed, at den aktuelle udledning fra et dambrug ikke påvirker vandløbets målsatte forureningstilstand i negativ retning, og at dambrugets indretning og drift i almindelighed kan beskrives som miljømæssigt acceptabel, er ikke i sig selv tilstrækkeligt grundlag for at godkende en væsentlig forhøjelse af det maksimale foderforbrug.

Det er ligeledes vigtigt at inddrage konsekvensen af dambrugets eventuelle merbelastning af tilstødende vandområder samt eventuelle påvirkning af berørte habitatområder (se bilag G vedr. konsekvensvurdering i forbindelse med habitatområder).

Se tillige nedenfor om drift uden væsentlige miljøgener.

1.7.4.4 Foderkvalitet

Eftersom regler om hvilke fodertyper, der vil kunne godkendes, fortsat vil blive fastsat fra centralt hold, vil det som udgangspunkt ikke være nødvendigt at fastsætte vilkår herfor i den enkelte godkendelse.

I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen finder behov for at godkende en fodertype med et lavere fosforindhold og/eller højere bruttoenergiindhold end de grænseværdier, der fremgår af dambrugsbekendtgørelsen, jf. dambrugsbekendtgørelsens § 4, stk. 1, fastsættes vilkår herfor i den pågældende godkendelse.

1.7.4.5 Udledergrænseværdier for spildevand

Dambrug skal fortsat indrettes og drives således, at udledningen fra dambruget opfylder udledergrænseværdierne i dambrugsbekendtgørelsens bilag 3, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1.

Ved udarbejdelse af vilkår for spildevandsudledningen skal det samtidig sikres, at den kvalitet, der er fastsat i regionplanerne for vandområder (de har nu status som et landsplandirektiv) kan overholdes efter meddelelsen af udledningstilladelsen.

1.7.4.6 Recirkulering

Ved godkendelse af dambrug kan kommunalbestyrelsen fravige dambrugsbekendtgørelsens udledergrænseværdier på dambrug, hvor produktionsvandet recirkuleres, under forudsætning af, at dambrugets samlede udledning af de nævnte forurenende stoffer ikke forøges, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2. Dette må nødvendigvis medføre et reduceret vandforbrug/-indtag.

---

¹² Bekendtgørelse nr. 1327 af 20. november 2006 om modeldambrug.

Godkendelse hertil forudsætter ligeledes, at dambruget ansøger herom, og at kommunalbestyrelsen vurderer fravigelsen miljømæssigt forsvarlig under hensyn til den aktuelle målsætning for nær- og fjernvandområder, herunder til miljøpåvirkningen fra dambruget i forhold til den årstidsvarierede vandføring i vandområdet.

Kommunalbestyrelsen må med vilkår om dambrugets samlede indretning og drift sikre, at mængden af spildevand ikke overstiger, hvad der har været lagt til grund ved fastsættelse af sådanne udlederkrav, der fraviger dambrugsbekendtgørelsens værdier.

1.7.4.7 Vilkår om dambrugets samlede udledninger af spildevand

Kommunalbestyrelsen kan tillige ved godkendelse af dambrug fastsætte vilkår for dambrugets samlede udledninger, jf. § 5, stk. 1. Såfremt kommunalbestyrelsen efter ansøgning herom vurderer, at dambrugets miljømæssige påvirkninger af omgivelserne under hensyn til den aktuelle målsætning for nær- og fjernvandområder på forsvarlig måde kan reguleres gennem vilkår for virksomhedens samlede udledning af forurenende stoffer, kan kommunalbestyrelsen fastsætte vilkår herom i en godkendelse.

Dambrugsbekendtgørelsens udledergrænseværdier skal fortsat overholdes, jf. bekendtgørelsens § 5 og afsnit 1.7.4.6 i denne vejledning, og der skal samtidig fastsættes vilkår om dambrugets højst tilladelige årlige foderforbrug, jf. § 2, stk. 4.

Med vilkår for dambrugets samlede udledning må egenkontrolprogrammet fastlægges således, at det med tilstrækkelig sikkerhed kan dokumentere udledningens størrelse (se også nedenfor om egenkontrol samt bilag E vedr. foderopskrivning).

1.7.4.8 Renseforanstaltninger

Dambrug skal som udgangspunkt fortsat være indrettet og drives med enten bundfældningsanlæg i de enkelte damme og/eller centralt bundfældningsanlæg med slamsump som mindste krav til rensesforanstaltninger, jf. dambrugsbekendtgørelsens § 6, stk. 1 og bilag 4.

Kommunalbestyrelsen kan dog godkende andre rensesforanstaltninger end nævnt i bilag 4, dvs. bundfældningsanlæg, såfremt et dambrug fyldestgørende dokumenterer, at rensesforanstaltningerne kan drives med mindst samme renseseffekt og driftssikkerhed som anlæggene nævnt i bilag 4, jf. dambrugsbekendtgørelsens § 6, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen kan hermed meddele godkendelse til drift af dambrug med flere typer af rensesforanstaltninger, f.eks. mikrosigter, biofiltre, slamkegler og plantelaguner eller hvad der senere måtte blive relevant, herunder til rensesforanstaltninger, der ikke inkluderer bundfældningsanlæg. Godkendelse af andre rensesforanstaltninger forudsætter, at dambrugeren indsender en ansøgning herom, og at kommunalbestyrelsen vurderer, at den forelagte dokumentation for renseseffekt og driftssikkerhed er tilstrækkelig til at sikre miljømæssigt forsvarlig drift under hensyn til den aktuelle målsætning for vandområdet.

Der er foretaget flere undersøgelser af renseseffekterne af mikrosigter, slamkegler og biofiltre ved dambrugsdrift med recirkulering af

produktionsvand¹³. Ved vurdering af eventuelle ansøgninger om godkendelse af disse renseanlægstyper i forbindelse med recirkuleret drift kan kommunalbestyrelsen tage udgangspunkt i de nævnte rapporter, idet der fortsat skal foretages en vurdering af indretningen og driften af det enkelte dambrug i forhold til de konkrete nær- og fjernvandområder.

Kommunalbestyrelsen kan desuden påbyde foranstaltninger til rensning af dambrugets afløbsvand udover foranstaltningerne i bekendtgørelsens § 6, stk. 1 og 2, jf. stk. 3.

1.7.4.9 Drift uden væsentlige miljøgener

Ifølge godkendelsesbekendtgørelsens § 14 skal godkendelse meddeles med vilkår for en virksomheds etablering og drift, herunder den kontrol, som virksomheden selv skal foretage.

Ifølge godkendelsesbekendtgørelsens § 13, stk. 1, nr. 2, må godkendelsesmyndigheden ikke meddele godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33, medmindre virksomheden i øvrigt kan drives på stedet uden at påføre omgivelserne forurening, som er uforenelig med hensynet til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet.

Ifølge dambrugsbekendtgørelsens § 1, stk. 1, 2. pkt., skal kommunalbestyrelsen ved meddelelse af godkendelse i medfør af miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 sikre opfyldelsen af kvalitetsmålsætningen for vandløb og søer, der påvirkes af dambrugsdrift, samt begrænse udledningen af næringssalte til havet ved fastsættelse af krav til indretning og drift af dambrug.

1.7.4.10 Habitatdirektivet

For dambrug, som ligger i Natura 2000-områder eller som kan forventes at påvirke et eller flere Natura 2000-områder skal der udarbejdes en konsekvensvurdering. Konsekvensvurderingen skal tage udgangspunkt i dambrugets samlede påvirkning - i sig selv og i forbindelse med andre projekter - af de berørte internationale naturbeskyttelsesområder og prioriterede arter.

Konsekvensvurderingen skal give et tilstrækkelig grundlag for at vurdere godkendelsen i overensstemmelse med reglerne i § 7 i bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007. Se en nærmere redegørelse for udarbejdelse af konsekvensvurdering i bilag G.

1.7.4.11 Samlet vurdering af dambrugets forhold

På baggrund af ansøgningen og de oplysninger, der i øvrigt foreligger i sagen, foretager kommunalbestyrelsen en samlet vurdering af dambrugets drifts- og forureningsforhold, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14.

---

¹³ Renseforanstaltninger på dambrug. Renseeffekter af mikrosigter og biofiltre ved dambrugsdrift med recirkulering af produktionsvand. Miljø- og Energiministeriet. Arbejdsrapport fra Miljøstyrelsen, nr. 71, 1997.

Optimering af slutrensning på jorddambrug. Rapport nr. 1, Aalborg Universitet, 2000.

Forsøgsprojekt Døstrup Dambrug. Faglig rapport fra DMU, nr. 434, 2003. Modeldambrug, Arbejdsrapport fra DMU, nr. 183, 2003.

Kommunalbestyrelsens vurdering bør således bero på en konkret og individuel vurdering på grundlag af de aktuelle miljømæssige forudsætninger. Herunder bør det vurderes, om der er grundlag for at acceptere en større miljøbelastning end den, der har været resultatet af regulering efter dambrugsbekendtgørelsen, eller om denne miljøbelastning bør reduceres yderligere for at målsætningen for de berørte vandområder kan opfyldes.

Hvis de aktuelle miljømæssige forudsætninger afviger fra de forudsætninger, der blev lagt til grund ved fastsættelsen af målsætningen for de berørte vandområders kvalitet, bør dette inddrages og fremgå af sagens afgørelse.

1.7.4.12 Visse særlige situationer

Hvis der f.eks. søges om produktionsudvidelse på et dambrug, der som følge af særlige omstændigheder har haft en væsentligt nedsat produktion i den periode, som har dannet grundlag for fastsættelsen af det højst tilladelige foderforbrug efter dambrugsbekendtgørelsen, dvs. 1984-1988, bør udgangspunktet for den acceptable miljøbelastning vurderes særskilt.

Såfremt kommunalbestyrelsen efter ansøgning herom i en godkendelse fastsætter vilkår for dambrugets indretning og drift, der indebærer en forøget forurening fra dambruget i forhold til den forurening, der har været resultatet af reguleringen i medfør af dambrugsbekendtgørelsen, bør kommunalbestyrelsens afgørelse i overensstemmelse med godkendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1, indeholde en redegørelse og en begrundelse for, at en sådan forøget forurening er miljømæssigt forsvarlig henset til den aktuelle miljøtilstand i nær- og fjernvandområderne og henset til målsætningen for vandområderne.

1.7.5 Ophør af drift

I henhold til godkendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1, nr. 10, skal der stilles vilkår med krav om, at der ved ophør af driften skal træffes de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende tilstand.

1.7.6 Øvrige vilkår

1.7.6.1 Udledningstilladelse

Spildevand er omfattet af miljøbeskyttelseslovens kapitel 4. Spørgsmål om tilladelse til udledning af spildevand direkte til vandløb, søer eller havet fra et dambrug skal dog behandles samtidig med afgørelsen om godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5. Vilkår for den direkte udledning af spildevand behandles efter reglerne i kapitel 5, jf. miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 4.

Se også bekendtgørelse nr. 1448 af 11. december 2007 om spildevands-tilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4 (se afsnit 1.9.).

1.7.6.2 Medicin og hjælpestoffer

Kommunalbestyrelsen bør ved meddelelse af tilladelse til udledning af spildevand sikre, at anvendelsen af medicin og hjælpestoffer¹⁴ ikke giver fare for påvirkning af omgivelserne. Se Miljøstyrelsens brev af 31. marts 2005 til

---

¹⁴ Bekendtgørelse nr. 1669 af 14. december 2006 om miljøkvalitetskrav for vandområder og krav til udledning af forurenende stoffer til vandløb, søer og havet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1016 af 15. august 2007.

amtskommunerne samt styrelsens vejledning nr. 4/2004 vedr. principperne for fastsættelsen af vandkvalitetskrav (se også bilag F vedr. fastsættelse af vandkvalitetskrav).

1.7.6.3 Andre stoffer i spildevandet

Der skal i et tilstrækkeligt omfang fastsættes vilkår for udledning af stoffer, der er opført i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1669 af 14. december 2006 om kvalitetskrav for vandområder og krav til udledning af visse farlige stoffer til vandløb, søer eller havet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1016 af 15. august 2007. Se Miljøstyrelsens brev af 31. marts 2005 til amtskommunerne samt styrelsens vejledning nr. 4/2004 vedr. principperne for fastsættelsen af vandkvalitetskrav. Se også bilag F vedr. fastsættelse af vandkvalitetskrav.

1.7.6.4 Renere teknologi

Der bør fra kommunalbestyrelsens side stilles krav til dambrug om begrænsning af forureningen på basis af principperne om renere teknologi og miljøbeskyttende foranstaltninger (se afsnit 1.2.5 ovenfor og bilag D).

Der bør ikke fastsættes krav om anvendelse af en bestemt teknologi, men derimod krav til indretning og drift svarende til det forureningsniveau, der er opnåeligt ved anvendelse af den bedst mulige teknologi.

Vilkår fastsættes ud fra mulighederne på tidspunktet for behandling af ansøgningen og ikke ud fra en forventning om fremtidige muligheder.

Udgangspunktet for kommunalbestyrelsens vurdering af renere teknologi er "Referencer til BAT vurdering ved miljøgodkendelser", Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 2, 2006 eller seneste udgave.

1.7.6.5 Slam

Slam, der skal anvendes til jordbrugsformål, skal overholde bestemmelserne i slambekendtgørelsen¹⁵ (se afsnit 1.9.6 nedenfor om lovgrundlaget).

Opfylder slammet ikke betingelserne i slambekendtgørelsen for anvendelse til jordbrugsformål, vil kommunalbestyrelsen skulle anvisе håndtering, dvs. indsamling og transport af slammet samt nyttiggørelse, f.eks. forbrænding, eller bortskaffelse, f.eks. deponering på eller i jorden, af slammet, jf. § 35, stk. 1, i affaldsbekendtgørelsen¹⁶ (se afsnit 1.9.7. nedenfor om lovgrundlaget).

1.7.6.6 Affald

Der kan i en godkendelse stilles vilkår om, hvilke mængder og typer af affald der må frembringes. Desuden kan der stilles vilkår om håndtering og opbevaring af affald på dambrugets grund inden bortfjernelse i det omfang det er nødvendigt af hensyn til belastningen af dambrugets omgivelser, herunder vilkår om sortering eller opbevaring af visse affaldstyper (f.eks. døde fisk) i bestemte containere. Der henvises ligeledes til affaldsbekendtgørelsen.

1.7.6.7 Kemiske stoffer og produkter

Giftige stoffer og produkter skal opbevares forsvarligt, under lås, utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af bl.a. foderstoffer, jf. § 38 i bekendtgørelse nr. 329 af 16. maj 2002 om klassificering, emballering, mærkning, salg og opbevaring af kemiske stoffer og produkter, som ændret

¹⁵ Bekendtgørelse nr. 1650 af 13. december 2006 om anvendelse af affaldsprodukter til jordbrugsformål

¹⁶ Bekendtgørelse nr. 1634 af 13. december 2006 om affald.

ved bekendtgørelse nr. 970 af 16. oktober 2005 og bekendtgørelse nr. 102 af 2. februar 2007. Giftige bekæmpelsesmidler skal opbevares på tilsvarende miljø- og sundhedsmæssigt forsvarlig vis, jf. § 44 i bekendtgørelse nr. 533 af 18. juni 2003 om bekæmpelsesmidler, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 612 af 14. juni 2007.

1.7.6.8 Støj

Støj fra dambrug stammer hovedsageligt fra støjmaskiner til at bortskræmme fugle med, beluftningsmaskiner samt øvrige maskiner og køretøjer.

Der er ikke krav om forudgående støjmålinger før fastsættelse af støjkrav.

Det vil ikke altid være relevant at måle støjniveauet i skel. I stedet kan støjniveauet måles ved nærmeste nabobeboelse, f.eks. hvis der er tale om en enkelt beboelse i det åbne land. Begrebet støjmåling omfatter også beregning af støjen.

Ligger dambruget i nærheden af byzone, sommerhusområde eller andre interesseområder eller et område i landzone, der ved lokalplan er udlagt til eller faktisk anvendes til boligformål, bør der stilles skærpede støjvilkår, jf. Miljøstyrelsens støjvejledning¹⁷. Der kan i godkendelsen f.eks. fastsættes vilkår om anvendelse af bestemte adgangsveje til dambruget ved til- og frakørsel, herunder for dambrugets egne køretøjer. Der kan endvidere stilles vilkår om, at til- og frakørsel af foder, slam m.v. kun må finde sted på bestemte tidspunkter.

Se bekendtgørelse nr. 1353 af 11. december 2006 om kvalitetskrav til miljømålinger udført af akkrediterede laboratorier, certificerede personer m.v.

1.7.6.9 Egenkontrol

Godkendelsen skal indeholde vilkår for dambrugets egenkontrol, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1, nr. 4.

Dambrugeren skal i medfør af dambrugsbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2, lade udtage to henholdsvis seks egenkontrolprøver i perioden april - oktober.

Ved godkendelse af dambrug kan kommunalbestyrelsen fastsætte den nødvendige egenkontrol jf. miljøbeskyttelseslovens § 34 og dambrugsbekendtgørelsens § 14, stk. 5. Kommunalbestyrelsen tager således i det enkelte tilfælde stilling til, i hvilket omfang prøveudtagninger og analyser skal indgå i vilkårene for egenkontrol som led i tilsynet med den enkelte virksomhed, herunder omfanget af samt tidspunkter og sted for prøvetagningen.

Det vurderes, at der som udgangspunkt i de situationer, hvor et dambrug alene ansøger om godkendelse af et uændret foderforbrug, hvor renseforanstaltningerne opfylder dambrugsbekendtgørelsens krav, og hvor der ikke er konstateret forureningspåvirkning af vandområdet, ikke vil være behov for flere prøver end de to henholdsvis seks prøver, som dambrugeren skal lade udtage i medfør af dambrugsbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2.

Der skal gøres opmærksom på, at reglerne om egenkontrol i henhold til dambrugsbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2, alene er minimumskrav. Derfor

---

¹⁷ Vejledning nr. 5/1984 om ekstern støj fra virksomheder.

bør der altid tages konkret stilling til yderligere dokumentation, for eksempel i form af yderligere egenkontrol, jf. dambrugsbekendtgørelsens § 14, stk. 5.

I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen på grundlag af ansøgningen skønner, at det enkelte dambrug på miljømæssigt forsvarlig vis kan reguleres på dets samlede udledninger i en godkendelse, vurderes det ud fra den nuværende viden, at egenkontrolprogrammet for at være tilstrækkeligt statistisk sikkert som minimum bør omfatte 26 puljede ugeprøver pr. år for kvælstof og fosfor og 26 puljede døgnprøver pr. år for organisk stof (BI₅), kombineret med samtidige målinger af vandføringen i dambrugets afløb.

Hvis ansøgningen ikke indeholder de nødvendige oplysninger, meddeler kommunalbestyrelsen skriftligt ansøgeren dette med nærmere angivelse af de mangler i oplysningsmaterialet, som dambruget må afhjælpe, før der kan træffes en afgørelse i sagen, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 7, stk. 8.

Hvis kommunalbestyrelsen til brug for fastsættelse af vilkår for dambrugets samlede udledninger har behov for dokumentation for størrelsen af dambrugets samlede årlige udledninger, kan kommunalbestyrelsen anmode dambruget herom. Denne dokumentation kan f.eks. bestå i egenkontrol med tilstrækkelig statistisk sikkerhed (se ovenfor), der foretages af et års produktion på de hidtidige vilkår (jf. bilag E om administrationsmodel for foderopskrivninger). Når dambruget har fremlagt denne dokumentation, vil vilkåret kunne fastsættes.

Hvis kommunalbestyrelsen efter endt behandling af ansøgningen vurderer, at betingelserne for at imødekomme denne ikke er opfyldt, herunder at der mangler dokumentation for effekten af foreslåede renseforanstaltninger, meddeles afslag for de dele af dambruget, der ikke kan godkendes. Der bør således ikke som alternativ meddeles godkendelse af projektet på skærpede vilkår, herunder om et betydeligt antal egenkontrolprøver.

Der kan i godkendelsen fastsættes vilkår om udarbejdelse og udformning af driftsinstruktioner m.v. for tilsyn og kontrol med virksomhedens forureningsbegrænsende foranstaltninger, herunder hvor på dambruget eventuelle prøver skal udtages, samt for, hvorledes resultaterne af virksomhedens egenkontrol skal gøres tilgængelig for tilsynsmyndigheden, og hvornår kontrollen skal udføres første gang. Godkendelsen bør desuden indeholde angivelse af, hvilke måle- og analysemetoder der skal anvendes, samt angivelse af, om prøvetagning og -analyse kan eller skal foretages af virksomheden eller af et akkrediteret laboratorium.

1.7.6.10 Tidsbegrænsning

Godkendelser kan i særlige tilfælde tidsbegrænses, hvis der er en væsentlig grund hertil, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 17. Tidsbegrænsningen angiver tidspunktet for godkendelsens udløb. Hvis en godkendelse tidsbegrænses, skal godkendelsen indeholde en nærmere begrundelse herfor samt oplysninger om, hvilket retsgrundlag, dambruget er omfattet af ved tidsbegrænsningens ophør. Begrænsningen kan gælde hele godkendelsen eller enkelte dele af den.

Ved behandling af den konkrete ansøgning tager kommunalbestyrelsen stilling til det materiale, inklusive dokumentation for effekten af renseforanstaltninger, der foreligger på tidspunktet for sagens behandling. Den samlede godkendelse

eller vilkår om renere teknologi og/eller renseforanstaltninger bør ikke tidsbegrænses i forventning om en bedre løsning på et senere tidspunkt.

1.8 Administrative bestemmelser og klage over afgørelser

Afgørelser i sager om miljøgodkendelse af dambrug udarbejdes i overensstemmelse med reglerne i godkendelsesbekendtgørelsen herom. Der henvises til de administrative bestemmelser, der er fastsat i miljøbeskyttelseslovens kapitel 10 og forvaltningslovens almindelige regler, herunder om partshøring og begrundelse af skriftlige afgørelser, der ikke fuldt ud giver adressaten medhold, samt det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip.

Afgørelser i sager om godkendelse skal meddeles skriftligt til ansøgeren. Afgørelser, der kan påklages, skal også meddeles andre klageberettigede og involverede myndigheder (se også afsnit 1.8.2. nedenfor om klage).

1.8.1 Retsbeskyttelse og revision af vilkår

I en periode på otte år fra meddelelsen af en godkendelse kan der kun under visse nærmere fastlagte betingelser meddeles påbud eller forbud, f.eks. når forureningen fra dambruget går ud over det, som blev lagt til grund ved meddelelse af godkendelsen, jf. miljøbeskyttelseslovens § 41 a.

Efter udløbet af retsbeskyttelsesperioden er der mulighed for revision af utidssvarende vilkår i godkendelsen, f.eks. når det er miljømæssigt begrundet, eller hvis der er udviklet renere teknologi, herunder bedre rensningsformer eller mindre forurenende produktionsmetoder, jf. miljøbeskyttelseslovens § 41 b.

I retsbeskyttelsesperioden kan tilsynsmyndigheden for at forbedre dambrugets egenkontrol eller for at opnå et mere hensigtsmæssigt tilsyn ved påbud revidere vilkårene herom i en godkendelse, herunder vilkår om analyser, journalføring m.v., jf. miljøbeskyttelseslovens § 72, stk. 1. Et sådan påbud kan påklages.

Derimod kan der ikke i medfør af § 72, stk. 1, gennemføres ændringer af vilkår om produktions- og driftsforhold eller vilkårsændringer, som kan sidestilles med en skærpelse af emissionsvilkår. Sådanne ændringer af vilkår kan kun ske inden for rammerne af miljøbeskyttelseslovens § 41 a, jf. ovenfor.

Vandindvindingstilladelser meddeles efter vandforsyningsloven og er derfor ikke omfattet af den 8-årige retsbeskyttelse i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Eventuelle ændringer i dambrugets indretning og drift som følge af ændret tilladelse om vandindvinding i medfør af vandforsyningsloven kan kræve godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33, og dambrugeren skal i disse tilfælde indsende ansøgning herom.

1.8.2 Klage

1.8.2.1 Klagevejledning

Ved meddelelse af afgørelser gives klagevejledning.

Det skal fremgå, at kommunalbestyrelsens afgørelse kan påklages til Miljøklagenævnet som klagemyndighed, at klagen skal fremsendes til kommunalbestyrelsen, samt at klagen skal være modtaget senest ved

kontortids ophør den dag, klagefristen udløber. Datoen for fristens udløb skal ligeledes oplyses.

Hvis en afgørelse ikke kan påklages, meddeles dette i afgørelsen.

1.8.2.2 Klagefrist

Frist for klage er 4 uger fra den dag, hvor afgørelsen er meddelt. Miljøgodkendelser skal bekendtgøres offentligt, jf. miljøbeskyttelseslovens § 74, stk. 2, og klagefristen regnes her altid fra bekendtgørelsestidspunktet, uanset om andre har fået skriftlig underretning på et tidligere tidspunkt.

Hvis klagefristen udløber på lørdage, søndage eller helligdage, forlænges klagefristen til den følgende hverdag.

1.8.2.3 Opsættende virkning af klage

En klage over en godkendelse, tilladelse eller dispensation efter miljøbeskyttelsesloven har ikke opsættende virkning for så vidt angår retten til at udnytte afgørelsen, medmindre Miljøklagenævnet bestemmer andet, jf. miljøbeskyttelseslovens § 96. Udnyttelse af afgørelsen sker under opfyldelse af de fastsatte vilkår for afgørelsen.

Det understreges, at udnyttelsen af en afgørelse inden klagenævnets afgørelse foreligger, ikke indebærer begrænsninger i nævnets adgang til at ændre eller ophæve den påklagede afgørelse. Udnyttelsen af godkendelsen sker altså på egen risiko, jf. miljøbeskyttelseslovens § 96.

Klage over et påbud eller forbud har opsættende virkning, medmindre Miljøklagenævnet bestemmer andet, jf. miljøbeskyttelseslovens § 95. Dette gælder tillige afgørelser om godkendelse af dambrug, såfremt vilkårene i godkendelsen indebærer, at der skal foretages forureningsbegrænsende foranstaltninger m.v. på et eksisterende dambrug.

Lovgrundlaget

1.9 Miljøbeskyttelsesloven med bekendtgørelser

Lovgrundlaget er miljøbeskyttelsesloven, lovekendtgørelse nr. 1757 af 22. december 2006.

1.9.1 Miljøbeskyttelsesloven

Denne lov skal efter formålsbestemmelsen i § 1 medvirke til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og planteliv. Ved lovens administration skal der lægges vægt på, hvad der er opnåeligt ved anvendelse af den mindst forurenende teknologi, herunder mindre forurenende råvarer, processer og anlæg samt de bedst mulige forureningsbekæmpende foranstaltninger. Ved vurderingen skal der særligt lægges vægt på en forebyggende indsats gennem anvendelse af renere teknologi, jf. § 3, stk. 1.

Lovens kapitel 3 omhandler beskyttelse af jord og grundvand. Efter § 19 må stoffer, produkter og materialer, der kan forurene grundvand, jord og undergrund, ikke uden tilladelse nedgraves i jorden, udledes eller oplægges på jorden, eller afledes til undergrunden.

Lovens kapitel 4 omhandler beskyttelse af overfladevand. Stoffer, der kan forurene vandet, må ikke tilføres vandløb, søer eller havet, eller oplægges således, at der er fare for at vandet forurenes, jf. § 27. De nærmere regler om meddelelse af spildevandstilladelser findes i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1448 af 11. december 2007 om spildevandstilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4.

Lovens kapitel 5 omhandler godkendelse af listevirksomheder. Listevirksomheder, herunder dambrug, må ikke uden godkendelse udvides eller ændres anlægsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, som indebærer forøget forurening. Tilladelse til udledning af spildevand fra selve dambruget til vandløb, søer eller havet (direkte udledning) meddeles som en del af kapitel 5-godkendelsen, jf. miljøbeskyttelseslovens § 34, stk. 4.

1.9.2 Godkendelses- og indkaldebekendtgørelsen

De nærmere bestemmelser vedrørende godkendelse fremgår af godkendelsesbekendtgørelsen¹⁸.

Fristen for bestående dambrug, bortset fra anlæg med fuld recirkulering til opdræt af ål, til at indsende ansøgning om miljøgodkendelse var fastsat til den 1. januar 1999 i den nu ophævede indkaldebekendtgørelse, bekendtgørelse nr.

---

¹⁸ Bekendtgørelse nr. 1640 af 13. december 2006 om godkendelse af listevirksomhed, som ændret ved bekendtgørelse nr. 168 af 21. februar 2007 og bekendtgørelse nr. 1481 af 12. december 2007.

532 af 20. juni 1992 om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse fra bestående listevirksomheder som ændret ved bekendtgørelse nr. 830 af 6. november 1997.

1.9.3 Dambrugsbekendtgørelsen

Uanset om der er meddelt godkendelse af et dambrug efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5, er en række forhold vedrørende drift og indretning af dambruget reguleret i dambrugsbekendtgørelsen¹⁹. Reglerne i dambrugsbekendtgørelsen tager sigte på at sikre opfyldelsen af kvalitetsmålsætningen for vandløb og søer, der påvirkes af dambrugsdrift, samt på at begrænse udledningerne af næringssalte til havet ved fastsættelse af krav til indretning og drift af dambrug, jf. § 1.

1.9.4 Modeldambrugsbekendtgørelsen

I 2002 blev der etableret en særlig ordning for godkendelse af modeldambrug²⁰, primært med sigte på at få igangsat en forsøgsordning for modeldambrug. Øvrige dambrug, dvs. dambrug som ikke er omfattet af forsøgsordningen, kan dog også godkendes efter bekendtgørelsen, men under andre vilkår med hensyn til fodertildeling, end hvis de er med i forsøgsordningen.

Modeldambrugene kan karakteriseres som dambrug med høj grad af recirkulering af vandet og dermed lille vandforbrug samt flere renseforanstaltninger inde på selve anlægget. Bekendtgørelsen indeholder detaljerede forskrifter for hvorledes modeldambrugene skal indrettes og drives. Formålet med denne detaljering har været dels at sikre en fremadrettet brug af resultaterne af forsøgsordningen, dels at lette godkendelsesmyndighedens arbejde i forbindelse med udarbejdelse af godkendelser.

1.9.5 Udledning af medicinrester og hjælpestoffer til vandløb, søer og marine områder

Bekendtgørelse nr. 1669 af 14. december 2006 om miljøkvalitetskrav for vandområder og krav til udledningen af forurenende stoffer til vandløb, søer og havet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1016 af 15. august 2007 regulerer fastsættelsen af kvalitetskrav for vandområder og krav til udledning af visse farlige stoffer til vandløb, søer og marine områder.

Amterne har i 2005 og 2006 fastsat vandkvalitetskrav for udledning af farlige stoffer til vandområderne i Danmark. I forbindelse med behandling af godkendelse af ferskvandsdambrug skal dambruget ved beregning dokumentere, at disse vandkvalitetskrav vil blive overholdt.

Der må kun udledes medicinrester og hjælpestoffer fra ferskvandsdambrug, når der foreligger en specifik afgørelse herom.

---

¹⁹ Bekendtgørelse nr. 1325 af 20. november 2006 om ferskvandsdambrug.

²⁰ Se nu bekendtgørelse nr. 1327 af 20. november 2006 om modeldambrug.

1.9.6 Slambekendtgørelsen

For at sikre, at jord og grundvand ikke forurenes, er der i slambekendtgørelsen²¹ bl.a. opstillet regler for, i hvilket omfang slam fra bl.a. ferskvandsdambrug kan anvendes til jordbrugsformål.

Slam fra ferskvandsdambrug kan anvendes til jordbrugsformål uden forudgående tilladelse under forudsætning af, at det overholder bekendtgørelsens grænseværdier for indhold af visse stoffer i slammet.

Grænseværdien for cadmium, der har vist sig at være et særligt problem i dambrugsslam, er fastsat til 0,4 mg/kg tørstof eller 100 mg/kg totalfosfor.

Slam, der ikke må anvendes til jordbrugsformål, er affald og skal håndteres i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens anvisninger. Før anvendelse af slam i skove skal kommunalbestyrelsen meddele tilladelse.

Der skal indgås en skriftlig aftale mellem slamproducent og bruger. Kopi af den skriftlige aftale mellem slamproducent og bruger skal ved aftalens indgåelse tilsendes kommunalbestyrelsen i brugers kommune.

Producenten af slammet har pligt til at få foretaget analyser på et akkrediteret laboratorium. Grænseværdierne skal overholdes, og en deklaration skal følge slammet på dets vej til bruger.

Senest 8 dage før første levering skal affaldsproducentens og brugers kommune have tilsendt en skriftlig meddelelse om den leverede mængde sammen med en række oplysninger om affaldet og det område, hvor det ønskes udspreddt, jf. bekendtgørelsens §§ 12-13.

Hvert år inden 1. marts skal dambrugeren skriftligt indberette til kommunalbestyrelsen, hvor store mængder dambrugsslam der er afhændet til jordbrugsformål i det foregående kalenderår, fordelt på anvendelse i landbrug, skovbrug, gartneri, parkdrift og privat havebrug, jf. § 14 i bekendtgørelsen. Indberetningen skal ske med henvisning til deklarationen for hvert affaldsprodukt.

1.9.7 Affaldsbekendtgørelsen

Håndtering af affald, herunder affald der ikke kan anvendes til jordbrugsformål, er reguleret efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 6 med tilhørende bekendtgørelser, herunder affaldsbekendtgørelsen, og de affaldsregulativer, som kommunalbestyrelserne har vedtaget i medfør heraf.

1.9.8 Olietankbekendtgørelsen

Hvis der er etableret olietank på ferskvandsdambruget, vil den være omfattet af reglerne i olietankbekendtgørelsen²².

---

²¹ Bekendtgørelse nr. 1650 af 13. december 2006 om anvendelse af affaldsprodukter til jordbrugsformål.

²² Bekendtgørelse nr. 729 af 14. juni 2007.

1.10 Anden lovgivning

1.10.1 Planloven

Amterne har i regionplanernes retningslinjer fastsat målsætninger for kvaliteten og anvendelsen af vandløb, søer og kystvande. I forbindelse med kommunalreformen blev amternes gældende retningslinier overført til et landsplandirektiv. I 2009 afløses landsplandirektivet af vandplaner udarbejdet i henhold til miljømålsloven²³.

Målsætningerne anvendes bl.a. ved administrationen af vandløbsloven, miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven.

Godkendelsesmyndigheden skal være opmærksom på, om der skal indhentes landzonetilladelse, inden der kan træffes afgørelse om godkendelse, jf. planlovens kapitel 7.

1.10.1.1 Vurdering af virkningerne på miljøet (VVM)

I henhold til planloven er udvidelse, ændring eller etablering af intensivt fiskeopdræt omfattet af VVM-pligten. Reglerne er nærmere beskrevet i bilag C.

1.10.2 Vandløbsloven

Vandløbsloven²⁴ indeholder det retlige grundlag for at regulere og administrere vandløbenes fysiske forhold. Vandløbsloven indeholder endvidere regler om vedligeholdelse af vandløb.

I forbindelse med dambrugsadministrationen er det især reglerne om fysiske indgreb i vandløb, der er relevant i vandløbsloven. Således må opstemningsanlæg ikke etableres eller ændres uden godkendelse fra vandløbsmyndigheden, jf. lovens § 48, ligesom vandløbsmyndigheden kan meddele påbud om, at anlæg skal ændres eller nedlægges, såfremt anlægget er til væsentlig skade for vandløbskvaliteten, jf. lovens § 50.

I vandløb, hvor opstemningsanlæg er til væsentlig skade for vandløbskvaliteten, kan kommunalbestyrelsen, hvis det ikke strider imod væsentlige kulturhistoriske interesser, gennemføre de nødvendige foranstaltninger, herunder regulere vandløbet, for at genskabe en tilfredsstillende natur- og miljøkvalitet, jf. vandløbslovens § 37a.

1.10.3 Fiskeriloven

Fiskeriloven²⁵ regulerer retten til fiskeri i bl.a. vandløb. Loven indeholder endvidere regler om udsætning af fisk og krebs, om sikring af vildfiskens passage ved opstemninger og om, at der ved dambrug og vandindvindingsanlæg kan kræves anbragt gitre eller lignende for at forhindre fisk og fiskeyngels adgang til anlægget.

Fiskerilovens regler om vildfiskens passage, bl.a. ved opstemninger, er i lovens § 43 koblet til vandløbslovens regler, da vandløbsmyndigheden bemyndiges til

---

²³ Lovbekendtgørelse nr. 1756 af 22. december 2006.

²⁴ Lovbekendtgørelse nr. 789 af 6. juni 2007.

²⁵ Lovbekendtgørelse nr. 372 af 26. april 2006, som senest ændret ved lov nr. 317 af 31. marts 2007.

at pålægge stemmeværksejere at etablere og vedligeholde fiskepassage. Sager om foranstaltninger, der kan have betydning for fiskepassage, fiskeri og fiskefauna i øvrigt, skal forelægges Fiskeridirektoratet til udtalelse forud for afgørelse.

Fiskeriloven indeholder endvidere regler om afgitring i ferske vande, herunder ved turbiner og dambrug, og der er udstedt en bekendtgørelse²⁶ med nærmere regler herom.

1.10.4 Vandforsyningsloven

Grundvand og overfladevand må ikke indvindes uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen, og alle vandindvindingstilladelser er tidsbegrænsede, jf. § 22, stk. 1, i vandforsyningsloven²⁷.

1.10.5 Naturbeskyttelsesloven

Efter § 3 i naturbeskyttelsesloven²⁸ må der ikke foretages ændringer i tilstanden af beskyttede naturtyper. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere herfra.

Naturlige søer, vandhuller og damme større end 100 m² er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Dette gælder også grusgrave, lergrave eller lignende grave eller damme helt eller delvist opstået ved eller påvirket af menneskelig indsats, hvis der siden har udviklet sig et naturligt plante- og dyreliv.

Også mange dambrugsrelevante vandløb er omfattet af en generel beskyttelse efter naturbeskyttelseslovens § 3. Ændringer i tilstanden af gamle opstemnings- og damanlæg, samt inddragelse af gamle damme i en ny produktion kan således kræve en forudgående dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Der må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 16 ikke placeres bebyggelse, campingvogne og lignende, eller foretages beplantninger eller ændringer i terrænet inden for en afstand af 150 meter fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og vandløb registreret med en beskyttelseslinie i henhold til den tidligere lovgivning (naturfredningsloven). Det berører som udgangspunkt offentlige vandløb med en bundbredde på mindst 2 m.

De fleste dambrug, herunder overdækkede dambrugsbassiner, vil kræve dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 16 ved ovennævnte vandløb. Det samme gælder boliger, der ønskes opført i tilknytning til dambrug. For så vidt angår spørgsmålet om landzonetilladelse henvises til Miljøministeriets vejledning nr. 187 af 14. november 1996 om planloven, afsnit VII.F.3.

Landarealer eller ferske vande - f.eks. ådale - kan være fredet i henhold til naturbeskyttelseslovens kapitel 6. Afhængig af formålet med fredningen kan fredningsbestemmelserne indeholde forbud mod bl.a. beplantning, gravning

---

²⁶ Bekendtgørelse nr. 218 af 30. marts 2005 om afgitring ved dambrug i ferske vande (afgitringsbekendtgørelsen), som ændret ved bekendtgørelse nr. 1049 af 28. oktober 2005.

²⁷ Lovbekendtgørelse nr. 71 af 17. januar 2007.

²⁸ Lovbekendtgørelse nr. 749 af 21. juni 2007.

og bebyggelse af bestemte arealer samt regler for anvendelsen af et areal og retningslinier for udførelsen af et anlæg og dets pleje.

Dyr, der ikke findes naturligt vildtlevende i Danmark, må ikke udsættes i naturen uden miljøministerens tilladelse, jf. naturbeskyttelseslovens § 31, stk. 1. En liste over nutidigt forekommende arter af ferskvandsfisk og krebs i Danmark, der i udsætningsmæssig sammenhæng betragtes som naturligt hjemmehørende, findes i "Vejledning om regler for udsætning af fisk, krebs og bløddyr i de ferske vande", udgivet af Skov- og Naturstyrelsen i 1997.

1.10.6 Museumsloven

Findes der under jordarbejder grave, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder skal arbejdet standses i det omfang, det berører fortidsmindet. Fundet skal straks anmeldes til rigsantikvaren, jf. § 27 i museumsloven²⁹.

1.10.7 Miljømålsloven

Ansøgninger om tilladelser til dambrugsdrift, der kan påvirke vandløb eller søer, udpeget som EF-fuglebeskyttelses- eller habitatområde eller som Ramsarområde, skal i en godkendelsessituation underkastes en vurdering i forhold til den påvirkning, som dambruget kan medføre for det udpegede område³⁰. Der henvises i øvrigt til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder m.v. samt bilag G til denne vejledning.

1.10.8 Kemikalielovgivningen

Giftige stoffer og produkter skal opbevares forsvarligt, under lås, utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af bl.a. foderstoffer, jf. § 38 i bekendtgørelse nr. 329 af 16. maj 2002 om klassificering, emballering, mærkning, salg og opbevaring af kemiske stoffer og produkter, som ændret ved bekendtgørelse nr. 970 af 16. oktober 2005 og bekendtgørelse nr. 102 af 2. februar 2007. Giftige bekæmpelsesmidler skal opbevares på tilsvarende miljø- og sundhedsmæssigt forsvarlig vis, jf. § 44 i bekendtgørelse nr. 533 af 18. juni 2003 om bekæmpelsesmidler, som senest ændret ved bekendtgørelse nr. 612 af 14. juni 2007.

1.10.9 Anvendelse af medicin og hjælpestoffer

Anvendelsen af medicin til akvakulturdyr er omfattet af lægemiddelloven³¹ og dermed af de samme bestemmelser som anvendelsen af medicin til andre husdyr. Endvidere finder bekendtgørelse nr. 1254 af 12. december 2005 om fremstilling og forhandling m.v. af foderlægemidler for fisk anvendelse.

---

²⁹ Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006.

³⁰ Bekendtgørelse nr. 1756 af 22. december 2006 om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven).

³¹ Bekendtgørelse nr. 1180 af 12. december 2005 af lov om lægemidler, som senest ændret ved lov nr. 1557 af 20. december 2006, § 1.

1.10.10 Brugerbetalingsbekendtgørelsen

Ferskvandsdambrug er omfattet af reglerne i brugerbetalingsbekendtgørelsen³². Ved miljøgodkendelse efter § 39 gælder reglerne i § 8, stk. 3., hvorefter der ikke kan opkræves brugerbetaling for arbejde med behandling af ansøgninger om godkendelse indsendt i medfør af bekendtgørelse nr. 532 af 20. juni 1992 om indkaldelse af ansøgninger om godkendelse af bestående listevirksomhed.

1.10.11 Økologiske ferskvandsdambrug

Der er etableret en økologisk produktionsordning for ferskvandsdambrug. Reglerne for ordningen er nærmere beskrevet i bekendtgørelse nr. 114 af 23. februar 2004 om økologisk akvakultur.

1.10.12 Kvalitetsstyringsloven

Dambrugsadministrationen er omfattet af kvalitetsstyringsloven³³.

Kvalitetsstyringssystemet skal medvirke til at sikre faglig kvalitet, effektivitet og ensartethed i myndighedernes sagsbehandling på natur- og miljøområdet, samt sikre brugernes tillid til og tilfredshed med sagsbehandlingen.

---

³² Bekendtgørelse nr. 463 af 21. maj 2007 om brugerbetaling for godkendelse og tilsyn efter lov om miljøbeskyttelse og lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

³³ Lov nr. 506 af 7. juni 2006 om et kvalitetsstyringssystem for den kommunale sagsbehandling på natur- og miljøområdet, som ændret ved lov nr. 1572 af 20. december 2006, § 100.

Oplysninger ved ansøgninger om § 39-godkendelse af listevirksomhed, jf. indkaldebekendtgørelsens § 4

A. Planer over beliggenhed

- 1) Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1:4.000), der angiver matr.nr., beliggenhed ifølge lejekontrakt eller anden lokalisering på stedet samt viser virksomhedens placering i forhold til omgivelserne, herunder placering i forhold til tilstødende eller omliggende grunde.
- 2) Plan i passende målestok (f.eks. 1:500), der viser den samlede virksomheds placering på ejendommen.
- 3) Oplysning om den stedfundne fysiske planlægning for det område, hvor ejendommen er beliggende, og tilgrænsende områder.

B. Oplysninger om etablering

- 4) De forventede tidspunkter for bygge- og anlægsarbejders påbegyndelse og afslutning samt for begyndelse af virksomhedens drift.

C. Oplysninger om indretning og drift

- 5) Plan og snit i passende målestok, der viser produktions- og lagerlokalers placering, og eventuelt angiver ubebyggede arealers anvendelsesformål. Højdeforhold for virksomheden, befæstede arealer og intern kloakering. Forureningskilder, så som støjkilder, vibrationskilder, skorstene, spildevandsafløb og andre steder for udsendelse af stoffer eller mikroorganismer fra filtre, rensnings-, ventilations- og udsugningsanlæg m.v., skal angives og nummereres på planen.
- 6) Oplysning om art og forbrug af råvarer, mikroorganismer og hjælpestoffer samt oplysninger om intern transport og oplagring, som kan give anledning til forurening.
- 7) Beskrivelse af processer. Skematisk fremstilling af virksomhedens procesforløb med angivelse af samtlige emitterende anlæg jf. nr. 12. De emitterende anlæg skal nummereres i overensstemmelse med den under nr. 5 nævnte plan.
- 8) Oplysning om mulige driftsforstyrrelser eller uheld, som vil kunne medføre væsentlig forøget forurening.
- 9) Tidspunkterne for den daglige driftstid, såvel for enkelte særligt forurenende anlæg og maskiner, herunder støjkilder, som for virksomheden som helhed, samt oplysning om eventuel drift på lørdage og søn- og helligdage.
- 10) Såfremt virksomhedens drift er af midlertidig karakter, oplyses det forventede tidspunkt for virksomhedens ophør.

D. Renere teknologi

- 11) Redegørelse og dokumentation for, i hvilket omfang det valgte projekt bygger på anvendelse af den mindst forurenende teknologi, herunder for så vidt angår råvarer, energi, vand og andre hjælpestoffer, produktionsanlæg, processer og affaldsfrembringelse. Oplysninger om de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger.

E. Oplysninger om forurening

- 12) Sammensætning og mængde (massestrøm) af hver enkelt stofemission eller stofklasse og af emissionen af mikroorganismer til luften fra anlæggene, herunder også oplysninger om emissioner ved de under nr. 8 nævnte driftsforstyrrelser eller uheld samt fra diffuse kilder. Parametrene angives med de definitioner, som anvendes i Miljøstyrelsens aktuelle vejledninger om begrænsning af lugt- og luftforurening fra virksomheder. For eksempel skal massestrømmen opgives før eventuelle filtre og midlet over et skift (syv timer). Der skal foretages vurderinger dvs. bestemmelse af spredningsfaktoren med henblik på fastlæggelse af afkast-(skorstens-) højder for hvert enkelt afkast ved de beregningsmetoder, der er angivet i luftvejledningen. Koncentrationen af de aktuelle mikroorganismer i emissionen angives. For mikroorganismer oplyses det systematiske navn, generel biologi, økologi, herunder eventuel patogenicitet, samt muligheder for overlevelse/påvirkning af det ydre miljø.
- 13) Angivelse af immissionsberegninger (beregninger af koncentrationer af visse af de under punkt 12 omtalte stoffer i omgivelserne).
- 14) Oplysninger om sammensætning og mængde af det spildevand, som virksomheden producerer, med oplysninger om emissioner. Oplysninger om beregning af opnåelige emissionsgrænseværdier for hvert enkelt stofs vedkommende. Oplysninger om koncentrationen af de enkelte mikroorganismer i spildevandet.
- 15) Særlige støj- eller vibrationskilder, der kan indebære væsentlige ulemper for omgivelserne jf. punkt 7.
- 16) Angivelse af det beregnede støjniveau, som virksomheden vil påføre omgivelserne. Herunder beregningsmetode (kildemålinger med tilhørende beregninger eller målinger af virksomhedens bidrag til støjniveauet i tilstødende områder).
- 17) Oplysninger om til- og frakørselsforhold vedrørende arbejdskørsel og belastningen af omgivelserne hermed.

F. Oplysninger om affald m.v.

- 18) Sammensætning og mængde af virksomhedens affald, herunder oplysninger om årlige mængder af olie- og kemikalieaffald.
- 19) Metode og sted for bortskaffelse af affald, herunder oplysning om affald og restprodukter, som oplagres på virksomheden.

G. Oplysninger om forureningsbegrænsende foranstaltninger

- 20) Beskrivelse af renseforanstaltninger med angivelse af de stoffer m.v., der tilføres, og rensningsgraden for de enkelte stoffer m.v., jf. nr. 7, 12 og 14. For mikroorganismer oplyses foranstaltninger til begrænsning af organismens spredning.

- 21) Beskrivelse af støj- og vibrationsdæpende foranstaltninger, såvel for enkelte særligt støj- eller vibrationsfremkaldende anlæg og maskiner som for virksomheden som helhed.
- 22) Beskrivelse af foranstaltninger til imødegåelse af driftsforstyrrelser og uheld, jf. nr. 8.

H. Særlige oplysninger om dyrebrug

- 23) Dyreart, antal af dyreenheder med beregningsgrundlaget herfor og antal af dyr/pladser ved etablering eller før og efter en udvidelse.
- 24) Det areal, der er til rådighed til udbringning af husdyrgødning, herunder både egne arealer og arealer, der kan disponeres over i medfør af gødningsleveringsaftaler og aftaler om forpagtning.
- 25) Produktion af husdyrgødning (mængde/typer). Angivelse af overskudsgødning samt kontrakter om afsætning heraf.
- 26) Gødningsopbevaringsanlæg (type, størrelse og kapacitet).

I. Oplysninger om egenkontrol

- 27) Virksomhedens forslag til vilkår og kontrol med overholdelse af fastsatte vilkår for virksomhedens etablering og drift, herunder vedrørende risikoforholdene. Ved anvendelse af mikroorganismer skal virksomheden beskrive metoder til identifikation og overvågning af de aktuelle mikroorganismer i produktionen og i omgivelserne.

J. Særlige oplysninger til brug for sikkerhedsvurdering i forbindelse med risikoen for større uheld i forbindelse med en række industrielle aktiviteter

- 28) Oplysninger om de foranstaltninger, som virksomheden træffer med henblik på at forebygge større uheld og begrænse virkningerne for mennesker og miljø af sådanne uheld.
- 29) Specielt for virksomheder, som er omfattet af den til enhver tid gældende anmeldelsespligt, skal oplysninger gives med det indhold, som løbende foreskrives i forbindelse med disse anmeldelser.

Oplysningskrav ved ansøgning om § 33-godkendelse af bilag 2-virksomheder, jf. godkendelsesbekendtgørelsens § 7

A. Oplysninger om ansøger og ejerforhold

- 1) Ansøgerens navn, adresse og telefonnummer.
- 2) Virksomhedens navn, adresse, matrikelnummer og CVR- og P-nummer.
- 3) Navn, adresse og telefonnummer på ejeren af ejendommen, hvorpå virksomheden er beliggende eller ønskes opført, hvis ejeren ikke er identisk med ansøgeren.
- 4) Oplysning om virksomhedens kontaktperson: Navn, adresse og telefonnummer.

B. Oplysninger om virksomhedens art

- 5) Virksomhedens listebetegnelse, jf. bilag 1 og 2, for virksomhedens hovedaktivitet og eventuelle biaktiviteter.
- 6) Kort beskrivelse af det ansøgte projekt. Angivelse af om der er tale om nyanlæg eller om driftsmæssige udvidelser/ændringer af bestående virksomhed. Hvis der er tale om udvidelse af en ikke tidligere godkendt virksomhed, som bliver godkendelsespligtig på grund af udvidelse, skal der gives oplysninger om hele virksomheden inkl. udvidelsen.
- 7) Vurdering af, om virksomheden er omfattet af Miljøministeriets bekendtgørelse om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer.
- 8) Hvis det ansøgte projekt er midlertidigt, skal det forventede ophørstidspunkt oplyses.

C. Oplysninger om etablering

- 8) Oplysning om, hvorvidt det ansøgte kræver bygningsmæssige udvidelser/ændringer.
- 9) De forventede tidspunkter for start og afslutning af bygge- og anlægsarbejder og for start af virksomhedens drift. Hvis ansøgningen omfatter planlagte udvidelser eller ændringer, jf. lovens § 36, oplyses tillige om den forventede tidshorisont for gennemførelse af disse.

D. Oplysninger om virksomhedens beliggenhed

- 11) Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1:4.000) med angivelse af virksomhedens placering. Planen forsynes med en nordpil.
- 12) Redegørelse for virksomhedens lokaliseringsovervejelser.

- 13) Virksomhedens daglige driftstid. Der angives desuden driftstid og -tidspunkter for de enkelte forurenende anlæg, herunder støjkilder, hvis de afviger fra den samlede virksomheds driftstid. Hvis virksomheden er i drift på lørdage eller søn- og helligdage, skal dette oplyses.
- 14) Oplysninger om til- og frakørselsforhold samt en vurdering af støjbelastningen i forbindelse hermed.

E. Tegninger over virksomhedens indretning

- 15) Den tekniske beskrivelse, jf. punkt F og H, skal ledsages af tegninger, der i relevant omfang viser følgende:
  - Placeringen af alle bygninger og andre dele af virksomheden på ejendommen
  - Produktions- og lagerlokalers placering og indretning, herunder placering af produktionsanlæg m.v. Hvis der foretages arbejde udendørs, angives placeringen af dette
  - Placeringen af skorstene og andre luftafkast
  - Placeringen af støj- og vibrationskilder
  - Virksomhedens afløbsforhold, herunder kloakker, sandfang, olieudskillere, brønde, tilslutningssteder til offentlig kloak og befæstede arealer, samt oplysninger om nedgravede rørforbindelser og tanke/holdere
  - Interne transportveje og placering af oplag af råvarer, hjælpestoffer og affald. Tegningerne skal forsynes med målestok og nordpil

F. Beskrivelse af virksomhedens produktion

- 16) Oplysninger om produktionskapacitet samt art og forbrug af råvarer, vand og væsentlige hjælpestoffer.
- 17) Systematisk beskrivelse af virksomhedens procesforløb, herunder materialestrømme, emissioner og affaldsproduktion. De enkelte forureningskilder angives på tegningsmaterialet.
- 18) Oplysning om energianlæg (brændselstype og maksimal indfyret effekt)
- 19) Oplysninger om mulige driftsforstyrrelser eller uheld, der kan medføre væsentligt forøget forurening i forhold til normal drift samt beskrivelse af de foranstaltninger, der er truffet for at imødegå sådanne driftsforstyrrelser og uheld.

G. Oplysninger om valg af teknologi

- 20) Hvis der i Miljøstyrelsens Referencer til renere teknologivurderinger ved miljøgodkendelser (Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 2/2006 eller seneste udgave) foreligger oplysninger om bedste tilgængelige teknik for den pågældende virksomhedstype, skal der redegøres for virksomhedens muligheder for at anvende de teknikker, der er beskrevet her.

H. Oplysninger om forurening og forureningsbegrænsende foranstaltninger

Lufforurening

- 21) For hvert enkelt stof eller stofklasse angives massestrømmen for hele virksomheden og emissionskoncentrationen fra hvert afkast, som er nævnt under punkt 15. Der angives endvidere emissioner af lugt. For de enkelte

- afkast angives luftmængde og temperatur. Stofklasser, massestrøm og emission angives som anført i Miljøstyrelsens gældende vejledninger om begrænsning af lugt- og luftforurening fra virksomheder. Beskrivelse af de valgte rensningsmetoder og rensningsgraden for de enkelte tilførte stoffer.
- 22) Oplysninger om virksomhedens emissioner fra diffuse kilder.
- 23) Beregning af afkasthøjder for hvert enkelt afkast ved de beregningsmetoder, der er angivet i Miljøstyrelsens gældende vejledninger om begrænsning af lugt- og luftforurening fra virksomheder.

Spildevand

- 24) Hvis der søges om tilladelse til at aflede spildevand, skal virksomheden udarbejde en spildevandsteknisk beskrivelse. Beskrivelsen skal indeholde:
- Oplysning om spildevandets oprindelse, herunder om der er tale om produktionsspildevand, overfladevand, husspildevand eller kølevand
  - For hver spildevandstype oplysninger om spildevandsmængde, sammensætning og afløbssteder for det spildevand virksomheden ønsker at aflede, herunder oplysninger om temperatur, pH og koncentrationer af forurenende stoffer
  - Maksimal mængde af spildevand afledt pr. døgn og pr. år samt variationen i afledningen over døgn, uge, måned eller år
  - Hvis der afledes kølevand, skal der redegøres for kølevandets temperatur, herunder variationen over døgn, uge, måned eller år
  - Oplysning om størrelse på sandfang og olieudskillere
  - Oplysning om, hvorvidt virksomheden anvender bedste tilgængelige teknologi med henblik på at undgå eller begrænse afledningen af stoffer, som er uønskede i spildevandet, herunder en beskrivelse af de valgte rensningsmetoder og rensningsgraden for de enkelte tilførte stoffer
- 25) Oplysning om, hvorvidt spildevandet skal afledes til kloak eller udledes direkte til vandløb, søer eller havet eller andet.
- 26) Ansøgning om tilslutning til offentligt spildevandsanlæg indsendes særskilt til kommunen, jf. miljøbeskyttelseslovens § 28.
- 27) Hvis der søges om tilladelse til direkte udledning til vandløb, søer eller havet, skal der indsendes oplysning om opblandingsforhold i det modtagende vandområde.
- 28) Hvis virksomheden ønsker at udlede 22 tons kvælstof eller 7,5 tons fosfor pr. år eller derover til vandløb, søer eller havet, skal ansøgningen tillige ledsages af de oplysninger, der fremgår af den til enhver tid gældende spildevandsbekendtgørelse.

Støj

- 29) Beskrivelse af støj- og vibrationskilder, herunder intern kørsel og transport samt udendørs arbejde og materialehåndtering, jf. punkt 15, og af planlagte støj- og vibrationsdæmpende foranstaltninger.
- 30) Hvis virksomheden er markeret med * på listen i bilag 2 skal der indsendes en beregning af det samlede støjniveau i de mest støjbelastede punkter i naboområderne, udført som »Miljømåling - ekstern støj« efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger om støj.

Affald

- 30) Oplysninger om sammensætning og årlig mængde af virksomhedens affald, herunder farligt affald. For farligt affald angives EAK-koderne.
- 31) Oplysninger om, hvordan affaldet håndteres på virksomheden (herunder affald der indgår i virksomhedens produktion) og om mængden af affald og restprodukter, som oplagres på virksomheden.

Jord og grundvand

- 32) Beskrivelse af de foranstaltninger, der er truffet til beskyttelse af jord og grundvand i forbindelse med henholdsvis håndtering og transport af forurenende stoffer, oplagspladser for fast eller flydende affald samt nedgravede rør, tanke og beholdere.

I. Forslag til vilkår og egenkontrol

- 33) Virksomhedens eventuelle forslag til vilkår og egenkontrollvilkår for virksomhedens drift.

Egenkontrollvilkår bør omfatte:

- Forslag til kontrolmålinger, herunder prøvetagningssteder
- Forslag til rutiner for vedligeholdelse og kontrol af rensningsforanstaltninger

Hvis virksomheden har et miljøledelsessystem, opfordres til at koordinere forslag til egenkontrollvilkår med miljøledelsessystemets rutiner.

Checkliste

Generelle oplysninger:

Dambrugets navn, adresse og matrikelnummer

Dambrugets ejerforhold

Navn og adresse på dambrugets driftsansvarlige

Eksisterende tilladelser og godkendelser

Ansøges der om samlet godkendelse efter lovens § 39?

Ansøges der om udvidelse eller ændring efter lovens § 33?

Oversigtsplan i passende målestok (f.eks. 1: 4.000), der viser

- dambrugets placering i forhold til omgivelserne,
- dambrugets placering på ejendommen før og efter eventuel udvidelse eller ændring, og
- transportveje til og fra dambruget

De forventede tidspunkter for bygge- og anlægsarbejders påbegyndelse og afslutning samt for påbegyndelse af drift efter ændring

Alle planlægningsrammer for området

Målsætningen for vandområdet

Fredninger eller tinglyste forhold på ejendommen

Vandløbets vandføring

Oplysning om bivirksomhed

Indretning og drift

Målfast plan i passende målestok (f.eks. 1:1.000) over dambrugets udformning, der viser:

- vandstrømmens retning,
- placering og nummerering af damme og kanaler,
- placering og nummerering af klækkehus,
- placering og nummerering af renseforanstaltninger,
- placering og nummerering af slamdepoter,
- placering og nummerering af okkerfældningsanlæg,
- placering og nummerering af beluftningsmaskiner,
- placering og nummerering af iltningsanlæg,

- placering og nummerering af indløb,
- placering og nummerering af udløb,
- placering og nummerering af nødømløb,
- placering og nummerering af returpumpningsanlæg,
- placering og nummerering af vandføringmåleanordning ,
- placering og nummerering af oplag for medicin, desinfektionsmidler og andre hjælpestoffer,
- placering og nummerering af indvindingsboringer og
- placering og nummerering af andet teknisk udstyr.
- Oplysninger om dambrugets samlede vanddækkede produktionsareal (af damme, kanaler m.v.).

Beskrivelse af slamopbevaringsanlæg (type, størrelse og kapacitet).

Beskrivelse af damtyper i de forskellige produktionsafsnit.

Produktion og foderforbrug

Beskrivelse af klækkehus, antal bakker, kummer, størrelse m.v.

Oplysninger om opbevaring og/eller forarbejdning af foder.

Beskrivelse af beluftnings- og iltningsanlæg.

Beskrivelse af ventilationsanlæg.

Beskrivelse af øvrige maskiner og redskaber.

Oplysninger om den årlige produktion og det årlige foderforbrug.

Beskrivelse af de forventede produktionsforløb over året for hver besætningsart, f.eks. ved kurver.

Beskrivelse af, hvorledes produktion og fodring tilpasses til den indtagne vandmængde, vandets temperatur og iltmængde.

Oplysninger om fodertyper, foderforbrug og foderkvotienter for de respektive produktioner.

Oplysninger om besætningens størrelse over året (med forbehold for variationer på grund af vejrlig).

Beskrivelse af arbejdsgange i øvrigt.

Vandforbrug

Oplysninger om dambrugets vandindvindingsstilladelser ($\text{m}^3/\text{år}$, l/sek).

Oplysninger om forbrug af overfladevand ($\text{m}^3/\text{år}$, l/sek) og om variationer i forbruget over året.

Oplysninger om forbrug af grundvand fra væld, boring med pumpe eller frit overløb ($\text{m}^3/\text{år}$, l/sek) og om variationer i forbruget over året.

Oplysninger om returpumpning (herunder formål, kapacitet, mængder, perioder, recirkuleringsgrad og frivandsafgivelse).

Oplysninger om vandforbrug til faunapassage (omløb, fisketrappe, ungfis-kesluse m.v.) med angivelse af periode. Påtegning af faunapassage på den målfaste plan over dambruget.

Energiforbrug

Oplysninger om dambrugets forbrug af energi til varme, pumpning, beluftning m.v.

Forbrug af hjælpestoffer

Skøn over forventet forbrug af medicin, desinfektionsmidler, hydratkalk og andre hjælpestoffer (mængder, arter og formål), fordelt over året.

Beskrivelse af behandlingsmetoder (direkte tilsætning i damme, lukkede beholdere m.v.) og procedurer.

Oplysning om intern oplagring af medicin, desinfektionsmidler, hydratkalk og andre hjælpestoffer.

Dambrugets forurening

Oplysning om spildevandets indhold af organisk stof, suspenderet stof, totalfosfor, ammoniumkvælstof og totalkvælstof samt medicin og hjælpestoffer eller restprodukter heraf, fordelt over året.

Affald

Oplysninger om mængder af affald, herunder slam, døde fisk, rester af medicin og hjælpestoffer samt kemikalieaffald

Oplysninger om metoder og steder for håndtering, opbevaring og bortfjernelse af slam, døde fisk og andet affald.

Støj

Angivelse af støjkluder, der kan give væsentlige støjgener for omgivelserne (ventilationsanlæg, kompressorer, maskiner til at bortskræmme fugle med m.v.) - fordelt på daglige og årlige driftsperioder.

Lugt

Oplysninger om håndteringen af døde fisk og andre luftforureningskilder (f.eks. formalin).

Til- og frakørsel

Oplysninger om til- og frakørselsforhold.

Renere teknologi og miljøbeskyttende foranstaltninger

Redegørelse og dokumentation for, i hvilket omfang det valgte projekt bygger på anvendelse af den mindst forurenende teknologi samt oplysninger om de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger, herunder redegørelse for og vurdering af:

- muligheder for nedbringelse af udledning af kvælstof, fosfor og organisk stof
- muligheder for anvendelse af bedre og mindre forurenende fodertyper
- muligheder for nedbringelse af vandforbruget
- muligheder for nedbringelse af energiforbruget
- oplysninger om tilpasning af produktion og fodring i forhold til den indtagne vandmængde (herunder vandets iltindhold og temperatur), valg af foder, rensning, iltstyring og iltningemetoder; dette skal sættes i relation til forbrug af ressourcer (energi m.v.), ligesom årets driftsrytme skal tages i betragtning
- muligheder for at flytte dambrugets udløb nærmere stemmeværket
- oplysning om tiltag med henblik på forebyggelse og minimering af miljøbelastningen i forbindelse med håndtering af slam og anvendelse af medicin og hjælpestoffer; oplysninger om de bedst mulige miljøbeskyttende foranstaltninger, herunder miljøstyringsaktiviteter
- beskrivelse af driften af renseforanstaltninger (tømningshyppighed, service, slamtransport m.v.), antal og placering, angivelse af de stoffer, der tilføres, samt rensningsgraden for de enkelte stoffer - materialet skal omfatte tekniske data for den enkelte renseforanstaltning
- beskrivelse af eventuelle støj- og vibrationsdæmpende foranstaltninger; oplysning om mulige driftsforstyrrelser og uheld, som vil kunne medføre væsentligt forøget forurening (foderspild, slamflugt m.v.) samt beskrivelse af foranstaltninger til imødegåelse heraf
- oplysninger om, hvilken begrænsende indflydelse eventuel kalkning har på de aktuelle udledninger af næringssalte.

Egenkontrol

Målinger, prøveudtagninger, analyser og indberetning, herunder hvor, hvor ofte og inden for hvilke perioder, disse skal foretages.

Procedurer for vedligeholdelse og eftersyn af dambruget, inkl. dets renseforanstaltninger.

Tilrettelæggelse af egenkontrollen, herunder hvem der skal forestå de enkelte dele af kontrollen.

Andet

Er der anden lovgivning, der skal tages hensyn til ved godkendelse af dambruget?

Tilladelser efter anden lovgivning.

Oplysninger om øvrige særlige forhold af betydning for godkendelsen.

VVM-pligt

En lang række anlæg og projekter må ikke gennemføres, før der er udarbejdet en redegørelse med "Vurderinger af Virkningerne på Miljøet (VVM)". Reglerne herom er fastlagt på grundlag af et EU-direktiv, som er implementeret i dansk lovgivning ved bekendtgørelse nr. 1335 af 6. december 2006 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.

VVM-redegørelse for et konkret projekt udarbejdes som et tillæg til kommuneplanen. I redegørelsen beskrives projektets virkninger på befolkningen, klimaet, naturen, landskabet og kulturarven. Redegørelsen danner grundlag for beslutningen om, hvorvidt projektet kan igangsættes eller ej. Proceduren har til formål at belyse på et så tidligt tidspunkt som muligt, hvilke konsekvenser projektet har for omgivelserne, således at det eventuelt kan ændres i en mere bæredygtig retning.

Etablering af visse virksomheder kræver udarbejdelse af kommuneplantillæg med VVM-redegørelse, hvorimod andre ikke nødvendigvis er VVM-pligtige. Af bekendtgørelsens bilag 1 fremgår hvilke typer, der som udgangspunkt er VVM-pligtige, og af bilag 2 hvilke typer, der kan være VVM-pligtige. I sidste tilfælde skal det først afgøres, om ændringen eller udvidelsen kan medføre risiko for skade på miljøet, naturen eller landskabet. Er det tilfældet, skal planmyndigheden foretage en forhåndsvurdering (screening) for at afgøre, om projektet vil kunne påvirke miljø mv. væsentligt.

Vurderingen skal tage udgangspunkt i de faktiske forhold og ikke rammerne i en evt. tidligere godkendelse (Naturklagenævnets afgørelse af 22. december 1997, j. nr. 97-33/250-0036, som er omtalt i »Naturklagenævnet orienterer« nr. 158, marts 1998).

Ferskvandsdambrug er nævnt i bilag 2, litra e, "Intensivt fiskeopdræt". Det betyder, at godkendelse af nyanlæg, eksisterende anlæg eller ændringer heraf er omfattet af VVM-pligten, hvis projektet må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt. En screening af projektet (VVM-screening) vil afdække, om det konkrete projekt er VVM-pligtigt eller ej. Af bekendtgørelsens bilag 3 fremgår, hvilke miljøkriterier screeningen skal omfatte.

Efter Miljøministeriets opfattelse skal et ferskvandsdambrug med en foderkvote større end 20 tons pr. år samt med en fisketæthed over 10 kg/m³ betragtes som intensivt fiskeopdræt. Miljøstyrelsen bemærker dog, at Naturklagenævnet endnu ikke har taget stilling til begrebet "intensivt fiskeopdræt".

I forbindelse med projektets placering vurderes den miljømæssige sårbarhed i de geografiske områder, der kan blive berørt af projektet, herunder den nuværende arealanvendelse, naturressourcernes relative rigdom, kvalitet og regenereringskapacitet i området samt det naturlige miljøes bæreevne.

I vurderingen bør der være særlig opmærksomhed på følgende områder: vådområder, kystområder, bjerg- og skovområder, reservater og naturparker, Vadehavsområdet, områder der er registreret, beskyttet eller fredet ved national lovgivning såsom EF-fuglebeskyttelsesområder, EF-habitatområder og områder i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3.

I vurderingen indgår ligeledes forholdene omkring områder, hvor de fastsatte miljøkvalitetsnormer allerede er overskredet - f.eks. kvalitetsmålsætninger for overfladevandkvaliteten, tætbefolkede områder og vigtige landskaber set ud fra et historisk, arkæologisk, æstetisk eller geologisk synspunkt.

Afgørelsen om VVM-pligt skal offentliggøres og kan påklages til Naturklagenævnet.

Der er udarbejdet en vejledning om VVM-proceduren: Miljøministeriets vejledning nr. 12392 af 10. oktober 2001 om visse offentlige og private anlægs indvirkning på miljøet. I denne vejledning er VVM-proceduren, herunder screeningen, beskrevet nærmere.

Links

Vejledning og supplerende udmeldinger vedr. VVM kan findes på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside under <http://www.blst.dk/Planlaegning/Miljoekonsekvenser/VVM/>

Bedst tilgængelig teknologi (BAT)

I henhold til miljøbeskyttelsesloven skal udledningen af affaldsstoffer fra virksomheder begrænses mest muligt ved at anvende den bedst tilgængelige teknologi (BAT). Krav til indførelse af bedst tilgængelig teknologi skal bedømmes under hensyn til, hvad der er teknisk gennemførligt og økonomisk opnåeligt for den pågældende virksomhedstype (men ikke den individuelle virksomhed).

Renere teknologi i forhold til ferskvandsdambrug omfatter tiltag, som minimerer anvendelse af ressourcer, der giver anledning til miljøbelastning i selve produktionsprocessen, og som begrænser affaldsfrembringelsen. Væsentlige overvejelser i forbindelse med vurderingen af en ansøgning om miljøgodkendelse er minimering af vand- og energiforbrug, sygdomsforebyggelse, effektiv udnyttelse af foder, beluftning, og rensning af vandet før tilbageførsel til vandløbet.

Dette bilag forsøger at beskrive de væsentligste aspekter i forbindelse med vurdering af BAT på ferskvandsdambrug, men til brug for vurdering af hvad der kan anses som renere teknologi på det konkrete dambrug skal man også konsultere "Referencer til BAT vurdering ved miljøgodkendelser, Orientering fra Miljøstyrelsen, nr. 2, 2006" (ref. nr. 1).

Efter godkendelsesbekendtgørelsens regler er der ikke krav om at bilag 2-virksomheder udarbejder en selvstændig dokumentation af BAT, men krav om at man forholder sig til de for virksomheden relevante teknologier i ovennævnte reference. Denne regel gælder dog kun for de dele af virksomhedens drift, som ikke er knyttet til spildevandet. For spildevandstilladelsen er der fortsat krav om at tilvejebringe dokumentation i forbindelse med vurdering af BAT.

Den bedst tilgængelige teknologi vil være forskellig for ekstensiv drift baseret på jorddamme og et betonkummeanlæg med intensiv produktion.

Vandforbrug

Ferskvandsdambrug i Danmark er traditionelt drevet på baggrund af naturligt forekommende kræfter ved opstemning og indvinding af vand fra vandløb og kildevæld, og uden væsentlige supplerende tekniske foranstaltninger. Disse anlæg må betragtes som lavteknologiske anlæg. I takt med en intensivisering af dambrugsdriften er der sket en udbygning af anlæggene, så de fleste anlæg i dag har et teknisk supplement i form af pumper og udstyr til beluftning og recirkulering af vandet. Dambrugene kan derved opretholde produktionen på baggrund af et lavere vandforbrug, og er samtidig mindre afhængig af indløbsvandets kvalitet. Med tiden er der etableret mere eller mindre højteknologiske anlæg, hvor driften bygger på høj grad af

recirkulering og derved stærkt nedsat vandforbrug. Desuden drives flere og flere dambrug på basis af grundvandsindvinding.

Når vand genbruges ved recirkulering, vil der gradvis ske en forringelse af vandkvaliteten som følge af ophobning af affaldsstoffer og et reduceret iltindhold. En højere grad af recirkulering vil derfor fordrer en øget rensning og iltning. Det er i dag teknisk muligt at basere dambrugsdrift på baggrund af 99 % recirkulering af vandet (jf. ref. nr. 2). Mange lavteknologiske anlæg har dog kun ringe eller slet ingen recirkulering, bl.a. fordi det kan være bekosteligt. Det vil også her være relevant at inddrage i overvejelserne, at BAT-begrebet både bygger på hvad der er teknisk muligt, og hvad der er økonomisk opnåeligt for den konkrete virksomhedstype.

Økonomi kontra vandforbrug

I Danmark betales der ikke afgift for indvinding af overfladevand. Der er derfor ikke noget umiddelbart økonomisk incitament til at reducere vandforbruget, idet et reduceret vandforbrug som oftest vil medføre et øget energiforbrug. Reduceret vandforbrug gennem recirkulering af vand giver dog fordele i kraft af stabile produktionsforhold, øget effekt af renselanstaltninger, reduceret behov for anvendelse af medicin og hjælpestoffer m.m. Desuden kan et reduceret vandforbrug medføre væsentlige miljøforbedringer i recipienten samt hjælpe dambruget til at overholde vandkvalitetskravene.

Ved en vurdering af, hvad der er BAT på det enkelte dambrug, må det reelle vandbehov naturligt lægges til grund. Herefter må indgå en økonomisk overvejelse af, hvad der er teknisk muligt for at begrænse vandforbruget.

Det findes meget få anvisninger på området. Danmarks Fiskeriundersøgelser (DFU) (jf. ref. nr. 3) har på baggrund af egenkontrollata og amtets belastningsundersøgelser opgjort det gennemsnitlige vandforbrug på dambrug i Nordjyllands Amt i perioden 1997–1999 til 2,5 l/sek./tons årsproduktion, mens det gennemsnitlige vandforbrug på dambrug i Ringkøbing Amt i samme periode var på 4,4 l/sek./tons årsproduktion.

Faunapassageudvalget (jf. ref. nr.10) har på baggrund af egenkontrollata (1997-2001) vist, at 50 % af alle dambrug anvender mindre end 3,3 l/sek./tons årlig foderforbrug og 50 % af alle dambrug anvender mellem 2,3 og 4,5 l/sek./tons årlig foderforbrug. Opgørelserne dækker alle dambrugstyper (lav- og højteknologiske), og giver derfor kun et fingerpeg om, hvor lidt vand et dambrug kan drives med.

DFU angiver i en rapport fra 1998 (jf. ref. nr. 4), at omkostninger ved ombygning af tre traditionelle dambrug til anlæg med varierende grad af genbrug af vand er i størrelsesorden 150.000 – 300.000 kr. I en anden undersøgelse (jf. ref. nr. 3) har DFU set på sammenhængen mellem udgifter til el og ilt og vandforbruget på 18 danske dambrug, som burde dække spektret af dambrug bedst muligt. Konklusionen er, at der er stor variation mellem de enkelte dambrug, men der er tendens til, at omkostningerne til el og ilt stiger væsentligt, hvis vandforbruget skal reduceres til under 1,5 l/sek./tons årsproduktion. Til sammenligning angiver dambrugsudvalgets rapport fra 2002 (ref. nr. 7), at omkostningerne til el og ilttilførsel på traditionelle dambrug er 0,34 kr/kg produceret fisk. Selv om tallene er gamle, giver de dog endnu et fingerpeg om niveauet.

For en mere uddybende redegørelse for vandforbruget på dambrug kan man med fordel konsultere Faunapassageudvalgets delrapport 3 (jf. ref. nr. 10) om emnet.

Model dambrug

Der er igangsat en forsøgsordning for modeldambrug medio 2005, hvor otte dambrug er tildelt en ekstra høj foderkvote i 2 år, mens anlæggenes drift dokumenteres. Forsøgsordningen forventes afrapporteret i 2008.

Det er samtidig muligt at ombygge til modeldambrug uden at indgå i forsøgsordningen.

Ombygning til modeldambrug medfører en væsentlig reduktion i vandforbruget (jf. ref. nr. 5 og 6) og kan derfor være en løsningsmodel.

DFU har sammenlignet udformning, vandforbrug, renseforanstaltninger m.m. for seks modeldambrug samt andre dambrug (jf. ref. nr. 4). Nedenstående tabel 1 er et uddrag af oplysninger fra rapporten.

Dambrugstype	Renseforanstaltninger	Recirkuleringsgrad %	Vandforbrug l/sek/tons årsproduktion
Modeldambrug type 1 / 1A	Slamkegler, mikrosigter, lagune og slam anlæg	75 – 88	0,63 – 1,25
Modeldambrug type 2 / 2A	Slamkegler, mikrosigter, kontaktfilter og slam anlæg	88	0,60
Modeldambrug type 3 / 3A	Slamkegler, mikrosigter, kontaktfilter, biofilter, lagune og slam anlæg	97	0,15

Tabel 1 – Renseteknikker, recirkuleringsgrad og vandforbrug på 6 udvalgte modeldambrug (ref. nr. 3).

En økonomisk rentabel ombygning til modeldambrug kræver et vist produktionsvolumen (ca. 3-400 tons/ år). For uddybende information om bl.a. økonomi i forbindelse med etablering af modeldambrug henvises til ovenstående reference og dambrugsudvalget rapport fra 2002 (jf. ref. nr. 7).

Medicin og hjælpestoffer

Anvendelse af medicin og hjælpestoffer (kemikalier til behandling mod parasitter mv.) reguleres af bekendtgørelse nr. 1669 af 14. december 2006 (se også bilag F). I henhold til bekendtgørelsen er det ikke tilstrækkelig at opfylde vandkvalitetskravet, hvis BAT-kravet ikke er opfyldt, dvs. det er ikke tilladt at bruge ”fylde op-princippet” (nærmere beskrevet i bilag F vedr. medicin og hjælpestoffer).

Begrænsningen af udledningen kan opnås ad tre veje. Nedenstående er en sammenskrivning af anbefalingerne i ref. nr. 2 og 8.

Ved at substituere de stoffer, som ikke kan overholde vandkvalitetskravene, med stoffer som kan

Medicin

Substitution mellem de enkelte stoffer kan i mange tilfælde være problematisk, men ikke umulig. Ved valg af stof (husk det er dyrlægen som udskriver medicinen) skal der først og fremmest tages hensyn til resistensforhold og virkningsgrader. Ikke alle antibiotika kan anvendes til alle sygdomme. Bemærk at en ensidig brug af et bestemt antibiotikum kan øge risikoen for resistens hos bakterierne.

Hjælpestoffer

Substitution mellem stofferne er delvis muligt, men der mangler eksakt viden på området. Hvorledes et stof kan substitueres, afhænger helt af den konkrete situation, blandt andet vandtemperatur, vandets organiske belastning, fiskenes kondition og opdrætsystemets konstruktion.

Ved at mindske mængden af anvendt stof til et minimum

Medicin

Mængden af anvendt medicin afhænger af:

Patogener på dambruget. Kan variere fra brug til brug. Muligheden for at undgå patogener afhænger blandt andet af vandforsyning (grundvand contra vandløbsvand - vandløbsvand kan renses ved partikelfjernelse, UV-anlæg eller ozonbehandling) og fiskeindkøb (sygdomsfri status).

Smitteforebyggelse. Her spiller især arbejdet med hygiejne på dambruget en vigtig rolle, samt sikring mod udslip af fisk.

Vandtemperatur. Generelt er det sådan, at højere vandtemperatur forøger risikoen for udbrud af bakterielle fiskesygdomme. Bemærk her, at øget recirkulering ofte medfører højere vandtemperatur!

Fiskenes generelle immunstatus. Er fiskene påvirket af dårlig vandkvalitet osv.

Vaccination. For flere af de fiskepatogener som forekommer på danske dambrug findes der mere eller mindre effektive vacciner. Vaccinering af fiskene kan foregå på flere måder: Dypning, stikvaccination eller via foder. Vaccinerne kan kun udskrives af dyrlæger, som i hvert enkelt tilfælde har pligt til at undersøge, om forholdene på det enkelte dambrug medfører at vaccinationen kan udføres efter forskrifterne. Her skal der blandt andet tages hensyn til vandtemperatur, fiskestørrelse, fisketype og fiskenes immunstatus.

Hjælpestoffer

Mængden af anvendt hjælpestof afhænger af:

Parasit- og svampestatus på anlægget. Hvilke parasitter, der findes på anlægget, og hvor stor parasitbyrden

er, afhænger blandt andet af vandtemperatur, vandforsyning, recirkulering, vandkvalitet (rensning af vandløbsvand ved partikelfjernelse, UV-anlæg eller ozonbehandling) og fiskenes immunstatus.

Vandtemperatur er ofte helt afgørende. Ved højere vandtemperatur stiger parasitbyrden ofte. Bemærk her, at øget recirkulering ofte giver højere vandtemperatur!

Opdrætsvandets sammensætning. Virkningsgraden af hjælpestofferne afhænger blandt andet af vandets hårdhedsgrad, alkalinitet, pH og organisk belastning. Dette medfører, at dosering for de enkelte stoffer kan variere betydeligt fra brug til brug.

Vanddesinfektionstiden set i forhold til koncentration. Dette er desværre et relativt ubelyst område. Der vil dog forhåbentlig komme ny viden på området i de kommende år.

Ved at tilbageholde eller omsætte så meget af det anvendte stof som muligt internt på dambruget

Medicin

Tilbageholdelse og fjernelse af medicin fra vandet inden udledning til et vandområde er et relativt ubelyst område. Der blev dog vist i projektet "Undersøgelse af biologiske halveringstider, sedimentation og omdannelse af hjælpestoffer og medicin i dam- og havbrug, samt parameterfastsættelse og verifikation af udviklet dambrugsmodel" (ref. nr. 8), at der sker en tilbageholdelse på et tilfældigt udvalgt traditionelt jorddambrug. Der mangler dog viden på området.

Hjælpestoffer

I ovennævnte DFU-rapport er det undersøgt, hvorledes udvalgte hjælpestoffer omsættes og tilbageholdes på dambrug. Det er her vist, at det afgørende ofte er opholdstiden på selve anlægget. Jo længere opholdstid, jo mere omsættes der. Der er ligeledes vist, at der for visse stoffer sker en øget omsætning, hvis vandet med hjælpestoffet passerer et biofilter (ref. nr. 9). Før tilbageholdelses- og fjernelsesfaktorer generelt kan bringes i anvendelse, bør sådanne faktorer dokumenteres (ref. nr.10).

Foderforbrug

Igennem de sidste 15-20 år er der sket en væsentlig forbedring af kvaliteten af det foder, som anvendes til ørredproduktion. Blandt andet laves foderet nu ved ekstrudering, som sikrer fiskene en bedre udnyttelse af fodret. Desuden er der sket en erstatning af protein med fedt, som har medført reduceret kvælstofudskillelse og fordøjeligheden af foderet er øget ved at reducere fibermængden.

Udover foderets sammensætning og fysiske udformning er også vandtemperatur og iltindhold i vandet afgørende for en optimal udnyttelse af fodret.

I forbindelse med BAT vurdering af foderforbrug skal man være særligt opmærksom på følgende kilder (ref. nr. 4.):

Foderspild

Præcis dosering og hensigtsmæssige fodringsmetoder er vigtige. Der er et naturligt incitament til at reducere denne kilde, dels pga. de høje omkostninger ved de nye fodertyper, dels fordi foderspildet bidrager til at forringe det interne miljø i dambruget.

Fækalier

Bidrager ligeledes til at forringe det interne miljø i dambruget.

I det omfang det ikke er muligt at optimere på foderspild og fækalier, kan etablering af f.eks. slamkegler bidrage til at forbedre det interne miljø og mindske miljøbelastningen fra dambruget, da man sikrer fjernelse af partikulært materiale, før det går i opløsning.

Ekskretion

Erstatning af protein med fedt i fodret kan minimere fiskenes ekskretion af ammonium over gællerne.

Rensning af vand

Vurdering af konkrete rensningsforanstaltninger skal ske i forhold til de muligheder, som følger af dambrugets indretning, og med hensyntagen til produktionens intensitet og hydrauliske belastning.

Det har hidtil været svært at få tilvejebragt dokumentation for forskellige rensningsforanstaltningers effekt. Dette skyldes dels, at dokumentationen kan være forbundet med væsentlige omkostninger, dels problemer med at generalisere resultater fra et dambrug til andre dambrug.

I forbindelse med dambrugsudvalgets forarbejde til modeldambrugsbekendtgørelsen er der lavet en sammenstilling af hvilke rensegrader eksperterne på daværende tidspunkt kunne blive enige om at tillægge de forskellige rensningsforanstaltninger (ref. nr. 5). De fleste aktuelle rensningsforanstaltninger er beskrevet i ref. nr. 1 og ref. nr. 4.

Energiforbrug

Traditionel dambrugsdrift sker som udgangspunkt med et lavt energiforbrug, da det er baseret på, at vandet stemmes op og derefter drives igennem dambruget af egen kraft.

Derfor vil energiforbruget i forbindelse med ændring af dambrugsdriften ofte være stigende, hvis der etableres ekstra rensningsforanstaltninger, iltning eller øget recirkulering. Et øget energiforbrug bør vægtes i forhold til de miljømæssige forbedringer, der opnås med ændringen af driften.

Management

BAT omfatter en optimal anvendelse af de ressourcer, der tilføres dambruget som energi, vand, foder mv. Sikring af optimal udnyttelse kan bl.a. ske ved brug af styringssystemer (ref. nr. 3).

Simple styringssystemer består af PC-programmer, hvor der sker en opsamling af data fra produktionen. Opdatering af data foregår manuelt og programmets anvisninger til handling udføres manuelt. Investeringen er lav. Fordelen ved systemet er en øget opmærksomhed omkring driftsfaktorer og dermed løbende mulighed for optimering.

Blandt simple produktionsstyringssystemer kan nævnes iltstyringssystemer, som omfatter autologning af ilt og evt. temperatur, samt efterfølgende justering af ilttilførslen til dammene.

Avancerede produktionsstyringssystemer kan eksempelvis omfatte et computerstyret udfodringsanlæg, hvor foderet doseres på baggrund af oplysninger omkring temperatur, ilt, fiskenes størrelse og tæthed mv.

Referencer

- 1: Referencer til BAT vurdering ved miljøgodkendelser, Orientering fra Miljøstyrelsen, nr. 2, 2006
- 2: Beste tilgængelige teknikker for fiskeopdræt i Norden, TemaNord 2005:528. www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:528
- 3: DFU-rapport nr. 106-02. Udredning vedr. vandforbrug ved produktion af regnbueørreder i dansk dambrug
- 4: DFU-rapport nr. 52/1998: "Redegørelse vedrørende det tekniske grundlag for miljøgodkendelse af dambrug", Danmarks Fiskeriundersøgelser 1998
- 5: Danmarks Miljøundersøgelser, rapport nr. 183, 2003. Modeldambrug, specifikationer og godkendelseskrav. Rapport fra faglig arbejdsgruppe http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Publikationer/3_arbrapporter/rapporter/AR183.pdf
- 6: Miljøministeriet: Bekendtgørelse om modeldambrug – Bek. nr. 1327 af 20. november 2006
- 7: Dambrugsudvalgets rapport, marts 2002, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.
- 8: Undersøgelser af biologiske halveringstider, sedimentation og omdannelse af hjælpestoffer og medicin i dam- og havbrug, samt parameterfastsættelse og verifikation af udviklet dambrugsmodel. DFU-rapport nr. 135.04
- 9: "Forslag til reduktionsfaktorer og udledningsformler til bestemmelse af udledning af medicin og hjælpestoffer fra dambrug". Notat fra DFU vedlagt brev fra Skov- og Naturstyrelsen udsendt til amterne den 3. januar 2005. Kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside
- 10: Vandforbrug ved dambrugsdrift og lovgrundlag ved fornyelse af vandindvindingstilladelser. Faunapassageudvalget, februar 2004.
- 11: Generelle udmeldinger fra Miljøstyrelsen af 2. september og 15. november 2005 vedr. medicin og hjælpestoffer.

Foderopskrivning

Et højere foderforbrug kan godkendes, hvis der foreligger dokumentation for at anvendte renseforanstaltninger rensar bedre end bekendtgørelsens mindstekrav (jf. dambrugsbekendtgørelsens § 5).

Dambrugsbekendtgørelsens §§ 2 og 6 åbner mulighed for at dambrug kan reguleres på udledningen. Dog fastsættes der indtil videre en fast grænse for foderforbrug.

Ved foderopskrivning skal en række forudsætninger være overholdt, herunder:

- at kvalitetsmålsætningen for de berørte vandløbsstrækninger er overholdt (medmindre dambrugets udledning reduceres til mindre end 10 % af vandløbets medianminimum),
- at dambrugets udledning af næringssalte og organisk stof ikke øges i forhold til den udledning, der var resultatet af reguleringen i henhold til dambrugsbekendtgørelsen, medmindre det er miljømæssigt forsvarligt, og
- at det på forhånd er påvist, at dambruget med godkendelsesgrænser for forurening ikke vil være til hinder for at opfylde kvalitetsmålsætningen for de berørte vandløbsstrækninger.

Hvis der er usikkerhed om effekten af en konkret ombygning, bør der stilles vilkår om en tidsbegrænsning i fodertildelingen. Effekten af en ombygning, herunder en foderopskrivning, skal dokumenteres så der kan ske justeringer af projektet, hvis det ikke lever op til forventningerne eller hvis det er mere effektivt end forventet.

Den nuværende praksis er:

- dokumentation af den nuværende udledning (26 prøver ved ind- og udløb) gælder ikke for modeldambrug.
- dokumentation af effekten af de renseforanstaltninger, der ønskes anvendt, samt
- dokumentation af udledningen efter ombygningen (26 prøver ved ind- og udløb) gælder også for modeldambrug.

Foderopskrivninger generelt for alle typer dambrug

Såfremt et dambrug etablerer videregående renseforanstaltninger end kravet i dambrugsbekendtgørelsen, kan en højere reduktionsfaktor for udledningerne benyttes i det omfang, dambruget kan dokumentere reduktionen.

Bl.a. erfaringerne fra Døstrup Dambrug, som DMU og DFU har sammenfattet i notat "Vedr. erfaringer fra Døstrup Dambrug" af 4. marts 2005, og Modeldambrugsrapporten (Arbejdsrapport fra DMU nr. 183) kan anvendes som grundlag for en foreløbig fodertildeling for etablering af ekstra rensning.

Foderopskrivninger med afsæt i model dambrugsbekendtgørelsen

Forudsætninger for modeldambrug:

- 1) Der er fastsat optimal faunaklasse og målsætningsklasse op- og nedstrøms dambruget
- 2) Vandløbets målsætning er opfyldt op- og nedstrøms
- 3) Dambruget giver ikke forud for godkendelsen anledning til uacceptabel forureningspåvirkning af vandløbet.

Punkt 2 og 3 skal ikke være opfyldt, hvis vandafledningen reduceres til 10 % af Q_{mm} ved indløb.

Fastsættelse af det årlige foderforbrug på dambrug, der er indrettet fuldt ud som modeldambrug, sker efter bilag 1-4 i modeldambrugsbekendtgørelsen. Ved indretning som modeldambrug stilles der ikke krav til dokumentation af den nuværende udledning, og produktionsudvidelsen kan ske hurtigere.

Egenkontrol (26 prøvesæt af dambrugets ind- og udløbsvand, samt tolv prøver for væld eller boring) skal vise, at kravene er overholdt. Egenkontrolprogrammet kan bruges til efterfølgende justering af fodertildelingen.

DMU og DFU er indtil 2008 i gang med et projekt til dokumentation af udledningerne fra modeldambrug. Udledningerne over de enkelte renseforanstaltninger og over hele anlægget bliver målt sammen med driftsregistrering over en toårig periode på otte model 3-dambrug.

Resultaterne fra projektet forventes at kunne anvendes som dokumentation for indretning og renseforanstaltninger på anlæg med en høj grad af recirkulering. Slutrapporten fra projektet forventes i forsommeren 2008.

Kilder

Bekendtgørelse om ferskvandsdambrug nr. 1325 af 20. november 2006.

Bekendtgørelse om modeldambrug nr. 1327 af 20. november 2006.

Nedenstående udmeldinger kan findes på <http://www.mst.dk/Landbrug/Dambrug>:

- Brev fra Skov- og Naturstyrelsen til Viborg Amt 20. juni 2005, Vedr. præcisering af administrationsgrundlag for foderopskrivning for ferskvandsdambrug.
- Brev fra Skov- og Naturstyrelsen til dambrugsamterne af april 2005.
- Notat fra DMU, feb. 2005, rev. Marts 2005, Notat vedr. anvendelse af resultater fra forsøgsprojekt Døstrup Dambrug.
- Brev fra Skov- og Naturstyrelsen til Vejle Amt af 14. september 2004, Udvidelse af foderforbrug på dambrug ved etablering af plantelagune. Døstruprapporten (Faglig rapport fra DMU nr. 434, 2003)

Modeldambrugsrapporten (Arbejdsrapport fra DMU nr. 183, 2003)

Rapporter fra modeldambrugsforsøget kan findes på <http://www.dfu.min.dk/dk/publication/userview2.asp>

Anvendelse og udledning af medicin og hjælpestoffer

Til behandling og forebyggelse af fiske sygdomme anvendes en række antibiotika og forskellige hjælpestoffer (desinficerende kemikalier). Rester af såvel medicin som hjælpestoffer ledes med spildevandet til vandløbene. Udledningen skal reguleres efter miljøbeskyttelsesloven og i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse nr. 1669 af 14. december 2006 om miljøkvalitetskrav for vandområder og krav til udledning af forurenende stoffer til vandløb, søer eller havet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1016 af 15. august 2007

Langt hovedparten af de stoffer, der anvendes ved dambrugsdrift, har en skadelig virkning på vandmiljøet og er derfor omfattet af bekendtgørelsen. Blandt andet indgår stoffer, der betegnes som biocider og derfor kan rubriceres under punkterne i bekendtgørelsens bilag 1.

Reglerne er nærmere beskrevet i vejledninger og breve fra Miljøstyrelsen. Dette materiale har dannet grundlag for denne mere kortfattede gennemgang af de vigtigste regler og begreber.

I bekendtgørelsen defineres begrebet miljøkvalitetskrav for vand. Ved et miljøkvalitetskrav forstås den koncentration af et bestemt stof i vand, sediment eller biota, som ikke må overskrides af hensyn til menneskers sundhed og miljøet. Kravet er fastsat ud fra det højeste koncentrationsniveau af et givet stof i vand, ved hvilken det skønnes, at der ikke vil forekomme uacceptable negative effekter på vandøkosystemerne. Miljøkvalitetskravet kan angives som et generelt kvalitetskrav og som et korttidskvalitetskrav.

Bilag 2 til bekendtgørelsen angiver miljøkvalitetskrav for de fleste mediciner og hjælpestoffer, som er relevant for dambrugserhvervet. Disse krav gælder nationalt, medmindre der i vandplanen (eller regionplanen, indtil vandplanen træder i kraft) eller ændringer hertil er fastsat strengere krav for et konkret vandmåde. Bekendtgørelsen kan blive ændret ved optagelse af nye stoffer eller ændringer af kravværdier.

Det generelle kvalitetskrav skal som årligt eller periodespecifikt gennemsnit være opfyldt i det berørte vandområde. Det vil sige, at hvor udledningen foregår i perioder og ikke hele tiden, som det ofte er tilfældet ved dambrug, er det gennemsnitskoncentrationen for den pågældende periode (ved dambrug: behandlingsperioden), der skal opfylde det generelle kvalitetskrav. Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/2004 anviser principperne for fastsættelsen af vandkvalitetskrav.

Det generelle kvalitetskrav er grundlaget for fastsættelse af vilkår i en udledningstilladelse. I forbindelse med udledningstilladelser skal det sikres, at vandkvalitetskravene overholdes gennem fastsættelse af udlederkrav. Opfyl-

delsen af kravene skal således sikre, at der ikke opstår uønskede effekter på de levende organismer i vandområderne.

I henhold til § 13 i bekendtgørelsen skal udledning af stoffer, der er omfattet af bekendtgørelsen, begrænses mest muligt ved hjælp af bedst tilgængelig teknologi (BAT-princippet).

Dette indebærer bl.a., at såfremt udledningen baseret på anvendelsen af BAT resulterer i koncentrationsniveauer i vandområdet, der er lavere end kvalitetskravet, er den lavere værdi udgangspunktet for fastsættelse af udlederkravet. Derved kan "fylde op-princippet" ud fra det højere vandkvalitetskrav ikke anvendes. Det vil med andre ord sige, at det kun er acceptabelt at regne baglæns fra kvalitetskrav til udlederkrav, hvis anvendelsen af BAT ikke er tilstrækkelig til at sikre opfyldelse af kvalitetskravet.

I det omfang der er flere kilder med udledning af det samme stof til et vandområde, skal der i de konkrete sager anlægges en helhedsbetragtning, således at de resulterende koncentrationer i vandmiljøer fra påvirkningen af samtlige udledninger af et konkret stof som helhed skal kunne opfyldes både i det lokale vandområde og i tilstødende vandområder, jf bekendtgørelsens § 15, stk. 1 og 2, og miljømålslovens § 11, stk. 3.

Dette kan i praksis sikres ved at vurdere, hvilken andel af vandkvalitetskravet den enkelte udleder maksimalt kan tildeles. I forbindelse med periodiske udledninger bør helhedsbetragtningen omfatte risikoen for sammenfald - f.eks. ved dambrug sammenfald af behandlinger med det samme stof - i det samme vandområde.

Endvidere bør indgå det pågældendes stofs nedbrydelighed og opholdstid i vandområdet.

Korttidskvalitetskravet i bekendtgørelsen er den maksimale acceptable koncentration, der skal være opfyldt i det berørte vandområde til beskyttelse mod især akut effekt. I Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/2004 er beskrevet, hvordan korttidskvalitetskrav fastlægges. Korttidskvalitetskravet har især betydning i relation til at kunne sikre mod akut giftvirkning i et vandområde efter en udledning, jf. § 15, stk. 1, samt stk. 4, nr. 1. Korttidskvalitetskravet har derfor både betydning i relation til længerevarende udledninger (mere end 24 timer) med henblik på fastsættelse af vilkår for den størst tilladte koncentration i udledningen og i relation til korttidsudledninger, der højst varer 24 timer.

For længerevarende udledninger skal vilkår sikre, at både det generelle kvalitetskrav og korttidskvalitetskravet kan opfyldes. Et korttidskvalitetskrav må aldrig overskrides, jf. bekendtgørelsens § 17 stk. 1, nr. 1, og det generelle kvalitetskrav skal kunne opfyldes i gennemsnit for den periode hvor udledningen sker, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 1, nr. 2.

Kortvarige udledninger (maksimal varighed på 24 timer) er defineret som udledninger, der i gennemsnit forekommer højst en gang om måneden med intervaller på mindst seks dage mellem hver udledning. I sådanne situationer kan vilkår fastsættes alene på baggrund af korttidskvalitetskravet.

Anvendelsen af bestemmelserne om korttidsudledninger vil sandsynligvis kun være aktuel i forbindelse med udledning fra traditionelle dambrug uden recir-

kulering, hvor brugen af stofferne sker lejlighedsvis og kortvarigt. Der bør altid i forbindelse med vurderingen tages hensyn til, om andre udledere kan udlede samme stoffer (mindst seks dage mellem hver udledning).

Sker der udledning med koncentrationer op til korttidskvalitetskravet flere dage i træk, skal det generelle kvalitetskrav også kunne opfyldes i relation til den gennemsnitlige koncentration for perioden.

Spildevandsnærområdet er et vandområde, der i et amts regionplan er udlagt med en lempet målsætning, jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 2/1983 om recipientkvalitetsplanlægning.

I det omfang, der er udlagt et spildevandsnærområde i relation til de konkrete forurenende stoffer, skal det fremgå for hvilke stoffer det gælder, og de fastsatte vandkvalitetskrav skal være opfyldt ved nærområdets afgrænsning, jf. bekendtgørelsens § 15, stk. 4. Dog må der ikke forekomme akutte effekter (dvs. overskridelse af korttidskvalitetskravet) inden for nærområdet.

Hvor der ikke er udlagt et spildevandsnærområde, skal kvalitetskravene være opfyldt umiddelbart uden for en blandingszone, som fastsættes for det berørte vandområde. Vandkvalitetskrav fastsat i en regionplan opretholdes, indtil denne erstattes af en vandplan.

Spildevandsnærområder fastsat i regionplaner ophæves med ikrafttrædelse af vandplanen, og de vil ikke automatisk kunne videreføres i vandplanen, som kun kan indeholde mindre strenge miljømål for afgrænsede vandområder, såfremt betingelserne for udpegning heraf er opfyldt, jf. miljømålslovens §§ 16 og 19.

Bekendtgørelse nr. 1669 stiller krav til ansøgningens indhold og tilladelsens vilkår.

Efter § 17 i bekendtgørelsen skal en tilladelse indeholde vilkår med udlederkrav om

- den størst tilladte koncentration af stoffet i udledningen
- den gennemsnitlige tilladte koncentration
- den størst tilladte mængde af stoffet i en nærmere angiven kontrolperiode
- egenkontrol.

Der skal således stilles sammenhørende krav om tilladt udløbskoncentration og -mængde i en given kontrolperiode. Dermed kan udlederen ikke "fortynde" sig ud af eventuelle problemer. Ved anvendelse af specielt antibiotika kan udledningen foregå over flere døgn. Miljøstyrelsen har i den forbindelse oplyst, at kontrolperioden er fastsat til behandlingsperioden, som normalt strækker sig over 5-10 dage. Med hensyn til fastsættelsen af kontrolperiodens længde ved behandling med hjælpestoffer henvises til Miljøstyrelsens brev af 27. oktober 2006 (se Miljøstyrelsens hjemmeside).

Relevante oplysninger til vurdering af en udledning vil være:

- 1) Angivelse af, hvilke enkeltstoffer der forventes anvendt fremover.
- 2) Oplysning om hvilke bedst tilgængelige teknologier, der påtænkes anvendt med henblik på at undgå udledning af de pågældende stoffer eller på at begrænse udledningen mest muligt.

- 3) Såfremt en udledning ikke kan undgås, er der behov for en beskrivelse af den ønskede anvendelsesmetode med oplysninger om dosering, varighed samt hyppighed af behandlingerne. Endvidere er det nødvendigt at kende det forventede maksimale årsforbrug (mængder) samt især for kortvarige udledninger oplysning om maksimale koncentrationer og døgn gennemsnit i afløbsvandet.
- 4) Til bestemmelse af afløbsvandets indhold af stoffer kan der anvendes beregninger efter almindeligt fortyndingsprincip eller efter en EDB-model. I det omfang, der foreligger dokumentation for at stofferne omsættes eller tilbageholdes på dambrugsarealet, kan der inddrages reduktionsfaktorer for stofferne.
- 5) Den enkelte udleder må højst give anledning til en koncentrationsforøgelse på vandkvalitetskravet for de enkelte stoffer eller en andel af vandkvalitetskravet, som er fastsat i forbindelse med helhedsbetragtningen af vandområdets påvirkning. Andelen er derfor afhængig af de konkrete omstændigheder, idet der ikke kan "fyldes op" til vandkvalitetskravet ved den enkelte udleder.
- 6) Forslag til egenkontrol.
- 7) Såfremt den fremtidige anvendelse medfører ændringer i dambrugets indretning og/eller drift, skal dette ligeledes beskrives.

Koncentrationsbidraget fra det enkelte dambrug kan beregnes ud fra det opgivne indhold i afløbet og eventuel fortynding i vandløbet (normalt medianminimumsvandføringen, Q_{mm} , som udgangspunkt). Denne værdi sammenholdes med den delmængde af vandkvalitetskravet, som maksimalt kan tillades.

Dambrugene kan inddeles i tre typer: traditionelle dambrug, dambrug med en vis recirkulering og modeldambrug med en stor grad af recirkulering. Ved kontrolberegning af udløbskoncentrationen kan der ved traditionelle dambrug regnes ud fra almindeligt fortyndingsprincip: hvor meget stof (vægtenhed) opblandes i hvor stor en vandmængde under behandlingen, hvilket giver stofkoncentrationen i afløbet. For dambrug med recirkulering kan beregningen af udløbskoncentrationen beregnes ved en simpel EDB-model, eksempelvis Pool-Sim, regnearksudgave.

I det omfang, der anvendes reduktionsfaktorer i beregning af udledningskoncentration og -mængde, skal disse være veldokumenterede. Et bud på reduktionsfaktorer for udvalgte stoffer findes i Skov- og Naturstyrelsens brev af 3. januar 2005, med de tilføjelser og forbehold som Miljøstyrelsen har angivet i sit brev af 27. oktober 2006 (se Miljøstyrelsens hjemmeside). I forlængelse heraf bemærkes det, at administrationsgrundlaget og det faglige grundlag for hele området er under udvikling og forventes fastlagt i forbindelse med klageafgørelser og tilvejebringelse af ny viden på området.

Ved vilkårsfastsættelsen stilles krav til den maksimale udløbskoncentration, den gennemsnitlige udløbskoncentration og den maksimalt udledte stofmængde over kontrolperioden. I den forbindelse skal det vurderes, hvorledes vilkårene skal stilles for at imødegå såvel akutte som kroniske effekter. Akut effekt imødegås ved fastsættelse af krav til maksimal koncentration og krav til maksimal vandmængde, så korttidskvalitetskravet kan opfyldes. Kronisk effekt imødegås ved fastsættelse af krav til gennemsnitlig koncentration og krav til maksimal vandmængde i kontrolperioden, så det generelle kvalitetskrav kan opfyldes.

Ved dambrugsdrift forekommer både kortvarige udledninger (f.eks. badebehandling med formalin m.v.) og længerevarende udledninger (f.eks. antibiotikabehandling over 5-10 dage). I det første tilfælde vil det være relevant at tage højde for de akutte effekter, mens det i det andet tilfælde vil være relevant at fokusere på de kroniske effekter, men man skal dog samtidig sikre, at der heller ikke er risiko for akutte effekter (jf. tidligere afsnit).

Ved fastsættelse af vilkår ved beregning skal det sikres, at kvalitetskravene for det berørte vandområde kan opfyldes. I beregningen skal indgå eventuelle i forvejen forekommende koncentrationer af de(t) pågældende stof(fer) i det aktuelle vandområde. I Miljøprojekt nr. 690/2002 er der givet nærmere anvisninger på fastsættelse af udlederkrav, herunder kravet til maksimal udledt stofmængde, hvor der er flere udledere.

Eksempelvis kan der for hvert større vandløbssystem udføres en simpel beregning byggende på en antagelse om, at hvert dambrug udleder en stofmængde, som fortyndet i medianminimumsvandføringen (Q_{mm}) nedstrøms dambruget giver anledning til en koncentration på netop VKK (som er fastsat ved en helhedsbetragtning).

Under antagelse af, at enten alle dambrug behandler samtidig eller et begrænset antal behandlinger foretages kan koncentrationen med tillæg af kontributionsbidrag fra opstrøms liggende kilder (dambrug) beregnes nedstrøms hvert enkelt dambrug i vandløbssystemet. Beregningen giver således et udtryk for, hvor mange gange koncentrationen i vandløbet vil overstige VKK ved samtidige behandlinger, og hvornår et begrænset antal dambrug, der behandler på samme tid, ikke giver anledning til uacceptable koncentrationer i vandløbet. Såfremt det vurderes, at en samtidig behandling på alle dambrug vil medføre overskridelse af VKK, bør der kun tillades anvendelse og udledning af så meget lavere stofmængder, at VKK vil kunne opfyldes.

Miljøstyrelsen har i sit brev af 27. oktober 2006 forholdt sig til spørgsmålet om håndtering af flere udledere og har her anvist en metode til en beregningsmæssig løsning. Metoden tager udgangspunkt i, at VKK skal kunne opfyldes nedstrøms hvert enkelt dambrug, og inddrager samtidig, at der tilføres stof fra opstrøms beliggende dambrug. Et regneark til brug for beregningen kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Ved fastsættelse af egenkontrolvilkår skal der tages hensyn til, hvor pålidelig ovennævnte beregning er. Hvis der indgår konservative forudsætninger/udgangspunkter i beregningen og hvis den resulterende stofkoncentration i vandområdet er en hel del mindre end det tilhørende vandkvalitetskrav, kan det overvejes, om egenkontrolvilkåret kan bestå af et funktionskrav, eksempelvis grundig registrering af stoffets anvendelse.

Modsat kan der være behov for vilkår om kontrolmåling (præstationsmåling), hvis der indgår usikre eller udokumenterede forudsætninger i beregningen. Det kan f.eks. være forudsætninger om tilbageholdelsesgrader af stofferne inde på dambruget eller rensegrader for stofferne i de etablerede renseforanstaltninger.

Nærmere oplysning om selve fastsættelsen af egenkontrol (udlederkrav, statistisk kontrolgrundlag mv.) henvises til vejledning nr. 2/1999 og Miljøprojekt nr. 690. Desuden kan de gamle vejledninger fra Miljøstyrelsen nr. 6/1974

(om spildevand) og nr. 2/1983 (om recipientkvalitetsplanlægning, del II, afsnit 4.1.1.6) give inspiration.

Litteratur og administrative tilkendegivelser

Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1999 til bekendtgørelse om spildevandstilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kap. 3 og 4, kap. 16.

Miljøstyrelsens vejledning nr. 4/2004 vedrørende principper for fastsættelse af vandkvalitetskriterier for stoffer i overfladevand.

Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/1974 om spildevand.

Miljøstyrelsens vejledning nr. 2/1983 om recipientkvalitetsplanlægning, del II, kystvande.

Konsekvensvurdering efter Habitats- og Fuglebeskyttelsesdirektiver

Internationale naturbeskyttelsesområder

Habitatområderne og fuglebeskyttelsesområderne udgør tilsammen Natura 2000-områderne, der er et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU.

I Danmark kaldes områderne også for internationale naturbeskyttelsesområder, og heri indgår også Ramsarområderne. De internationale naturbeskyttelsesområder udpeges af miljøministeren i henhold til § 36 i miljømålsloven. Områderne er nærmere beskrevet på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside: <http://www.skovognatur.dk/Natur/Natura2000/>

Der er udpeget mange vandløb som Natura 2000-områder, heraf mange med dambrug. Der gælder efter habitatdirektivet særlige regler om konsekvensvurdering og betingelser ved bl.a. godkendelse af dambrug, der kan påvirke områderne. Desuden er udpeget mange søer og kystnære farvande, der ligger nedstrøms dambrug.

Habitatdirektivets bestemmelser

Natura 2000-områderne er omfattet af habitatdirektivets artikel 6³⁴. Denne bestemmelse kræver, at planer og projekter skal vurderes for deres konsekvenser for de arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at beskytte.

Konsekvensvurderinger gennemføres i henhold til EF-habitatdirektivets artikel 6, stk. 3:

”Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens (habitatområdet) forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten og hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de – hvis det anses for nødvendigt – har hørt offentligheden”.

Ved gennemførelse af konsekvensvurderinger efter artikel 6, stk. 3, fremgår det af EF-domspraksis,

---

³⁴ Rådets direktiv 92-43-EØF om bevaring af naturtyper og vilde dyr og planter.

- at alle aspekter af en plan eller et projekt, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter vil kunne påvirke bevaringsmålsætningen for et habitatområde væsentligt, skal identificeres før godkendelsen heraf under hensyn til den bedste videnskabelige viden på området
- at de kompetente nationale myndigheder kun giver tilladelse til en aktivitet på betingelse af, at de - ud fra konklusionen på vurderingen af denne aktivitets virkninger på det omhandlede habitatområde under hensyn til bevaringsmålsætningen herfor har opnået vished for, at aktiviteten ikke har skadelige virkninger for det pågældende habitatområdes integritet, og,
- at "vished" foreligger, når der ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at der ikke foreligger sådanne virkninger.

Artikel 6, stk. 3, kan kun fraviges, hvis der ikke er alternativer og der foreligger bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, herunder af social eller økonomisk art, og hvis der træffes alle nødvendige kompensationsforanstaltninger for at sikre, at den globale sammenhæng i Natura 2000 beskyttes, jf. art. 6, stk. 4.

Administration af internationale beskyttelsesområder

I Danmark er artikel 6 især gennemført med bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale beskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (Habitatbekendtgørelsen), som ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007. Efter bekendtgørelsens § 7, stk. 1, må der ikke træffes afgørelse i en række sager efter planloven, vandløbsloven, miljøbeskyttelsesloven m.fl. før der er foretaget en vurdering af, om projektet i sig selv eller i forbindelse med andre projekter kan påvirke et Natura 2000-område. Hvis myndigheden herunder vurderer, at projektet kan påvirke et Natura 2000- område væsentligt (jf. § 7, stk. 2), skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkning på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Viser vurderingen, at projektet vil skade det internationale naturområde, kan der ikke meddeles tilladelse, godkendelse eller dispensation til det ansøgte. Dette skal fortolkes i overensstemmelse med habitatdirektivets artikel 6, stk. 3.

I bekendtgørelsens § 8, stk. 1-12, er angivet præcist, hvilke tilladelser, dispensationer og godkendelser (projekter) m.v., der efter dansk lovgivning er omfattet af bekendtgørelsen. Heraf fremgår, at hovedparten af de forhold, der reguleres på dambrug, er omfattet af bekendtgørelsen, herunder godkendelser efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Konsekvensvurderingens indhold

Langt de fleste dambrug ligger enten i eller udleder direkte til et habitatområde, eller bidrager med næringsalte til fjernere liggende vandområder, der er udpeget som internationale naturbeskyttelsesområder. I så godt som alle tilfælde vil en konsekvensvurdering derfor være påkrævet.

Det bemærkes, at kravet om vurdering af konsekvenserne i en række tilfælde også gælder for tilladelser og godkendelser, der gives til anlæg m.v. udenfor

de beskyttede områder. Det afgørende er, om godkendelsen kan påvirke de udpegede arter og naturtyper i habitatområdet væsentligt.

Inden konsekvensvurderingen iværksættes skal det undersøges, om godkendelsen i sig selv eller i sammenhæng med andre afgørelser m.v. kan påvirke habitatområdets integritet (de udpegede arters og naturtypers bevaringsstatus). Hvis en væsentlig påvirkning helt kan udelukkes, skal der ikke gennemføres yderligere vurderinger efter habitatreglerne.

Hvis en påvirkning ikke kan udelukkes, skal der foretages en detaljeret vurdering af påvirkningen i sammenhæng med andre planer og projekter. På baggrund af konklusionen af denne vurdering må der kun gives en tilladelse, godkendelse eller dispensation, hvis det kan udelukkes at tilladelsen skader området, jf. ovenfor. Det kan derfor ikke udelukkes, at man kun igennem en fuld konsekvensvurdering vil kunne afvise, at der reelt er en påvirkning.

I situationer, hvor kommunen vurderer, at der ikke kan meddeles godkendelse af det ansøgte på grund af den eksisterende påvirkning, og hvor konsekvensvurderingen viser væsentlig påvirkning fra den eksisterende produktion, kan myndigheden være forpligtet til på baggrund af miljøbeskyttelseslovens § 41 at påbyde forureningen nedbragt til et niveau, der sikrer opfyldelse af de fastsatte miljø- og naturmål.

Der er ikke forskel på tilladelser til bestående virksomheder og andre. Afgørende er, om tilladelsen kan påvirke eller ej. Hvis afgørelsen indebærer væsentlige ændringer i dambrugets drift eller eventuelt lukning, skal der gives en vis kortere periode til at indrette driften på ændrede forhold på dambruget. Ved fastsættelse af tidsfrister indgår det i overvejelserne, om dambrugets videre drift indebærer uoprettelige skader på habitatområdets integritet.

Der henvises i øvrigt til Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale naturbeskyttelsesområder, 2001. Heri er der i afsnit 5 nærmere redegjort for konsekvensvurderingens indhold:

En konsekvensvurdering bør indeholde en kort projektbeskrivelse, en beskrivelse af det internationale beskyttelsesområde, herunder udpegningsgrundlaget, en angivelse af hvilke vurderingskriterier, der er anvendt og en samlet konklusion.

De naturtyper og arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for de enkelte internationale naturbeskyttelsesområder fremgår af Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside for Natura 2000: <http://www.skovognatur.dk/Natur/Natura2000/>

Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2003, beskriver kriterierne for gunstig bevaringsstatus for de enkelte naturtyper og arter. (http://www2.skovognatur.dk/natura2000/arter/FR457_2udg_www.pdf).

I forbindelse med udarbejdelse af konsekvensvurderingen bør de enkelte kriterier for hver art og naturtype i udpegningsgrundlaget underkastes en nærmere vurdering.

Konsekvensvurderingen kan således indeholde en vurdering af projektets sandsynlige påvirkning af lokalitetens integritet, den mulige påvirkning af

udpegningsgrundlaget, påvirkningernes varighed, hyppighed og reversibilitet, og de mulige kumulative effekter i forhold til andre projekter og planer.

Ved meddelelse af eventuelle tilladelser, dispensationer, godkendelser m.v., der potentielt kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, skal konsekvensvurderingen fremgå af afgørelsen. Det skal fremgå tydeligt og begrundet, at en afgørelse ikke skader områdets integritet, herunder forringer naturtyper eller levesteder for arter. I de tilfælde, hvor der samtidig skal udarbejdes en VVM-redegørelse, kan konsekvensvurderingen integreres heri. Det bemærkes, at kommuneplantillægget ikke kan vedtages, hvis det kan skade det internationale naturbeskyttelsesområdes integritet.

Ved meddelelse af afgørelser skal myndighederne desuden være opmærksomme på habitatbekendtgørelsens §§ 11 og 12, hvorefter der gælder en streng beskyttelse af en række dyre- og plantearter, uanset om de forekommer inden for et af de udpegede habitatområder eller udenfor. Dyrearternes yngle- og rasteområder må ikke beskadiges eller ødelægges.

I forbindelse med udarbejdelse af Natura 2000-planer i 2009 tilvejebringes ny viden om trusler mod de internationale naturbeskyttelsesområder, mål for områdernes naturkvalitet og retningslinjer for eventuelle nødvendige tiltag for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Tiltagene kan også indebære indgreb overfor eksisterende aktiviteter, som påvirker områderne.

Henvisninger og links:

Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale beskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007.

By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside om Natura 2000:
<http://www.skovognatur.dk/Natur/Natura2000/>

Muligheder for sammenlægning af produktion

Foderkvoter fra et dambrug kan flyttes til et andet dambrug, deles ud på flere andre, eller evt. til et helt nyt dambrug under visse forudsætninger:

- En overførsel af foderkvoter kræver en forudgående miljøgodkendelse efter § 33 på det eller de dambrug foderkvoten skal flyttes til
- Hensynet til fjernrecipienten skal tilgodeses, således at der ikke tilføres ekstra næringsstoffer. Foderkvoten kan overføres til et dambrug eller deles på flere dambrug i samme vandssystem eller til et andet bedre egnet vandområde
- På det dambrug, hvor foderkvoten flyttes til, skal der være forskel mellem dambrugets udledning og vandløbets bærekapacitet for organisk udledning, og dermed plads til en udvidelse. Formlerne i dambrugsbekendtgørelsens bilag 1 kan benyttes til denne beregning. Normalt medfører flytning af en foderkvote, at foderet flyttes nedad i et vandssystem, men i visse tilfælde kan fodret flyttes opad i vandsystemet eller til en sidegren
- Målsætningen skal være opfyldt ved det dambrug der får overført foder, eller det skal ved fremsendelse af projekt for indretnings- eller driftsforbedringer dokumenteres, at målsætningen for nedstrøms liggende vandløb eller søer vil kunne opfyldes

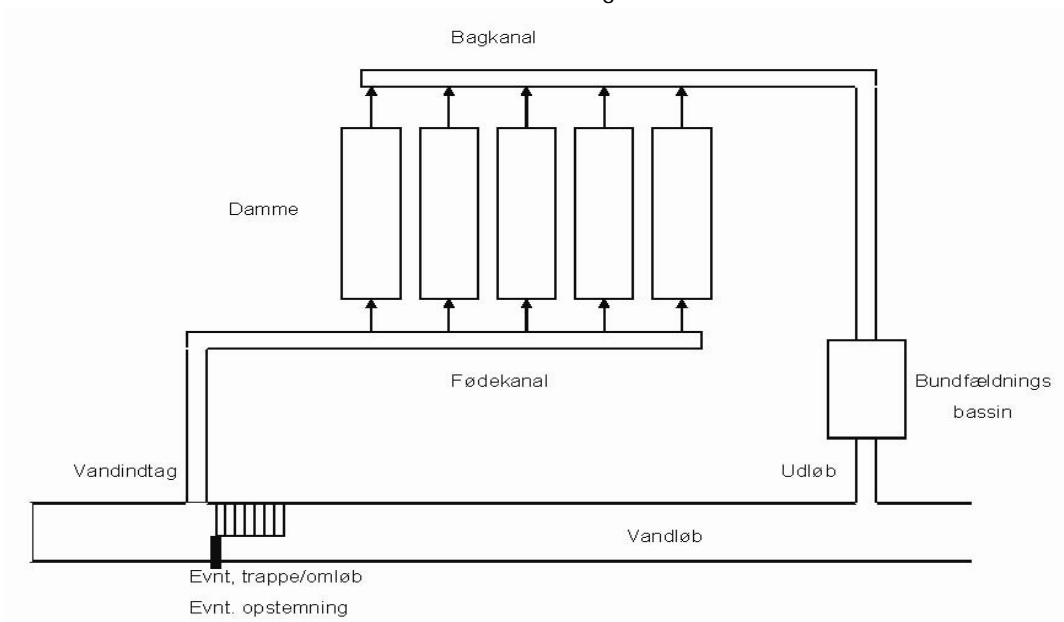
En overførsel af foder kan kombineres med dambrugets ombygning til modeldambrug, idet den overflyttede fodermængde kan indgå som en del af grundlaget for beregningen af det forhøjede foderforbrug, uden at dette fører til en forhøjet N- og P-udledning til fjernrecipienten.

Denne opskalering gælder dog ikke for udledningen af BI_5 , hvor nærrecipienten normalt stiller krav om udledningsneutralitet i forhold til det oprindelige dambrug.

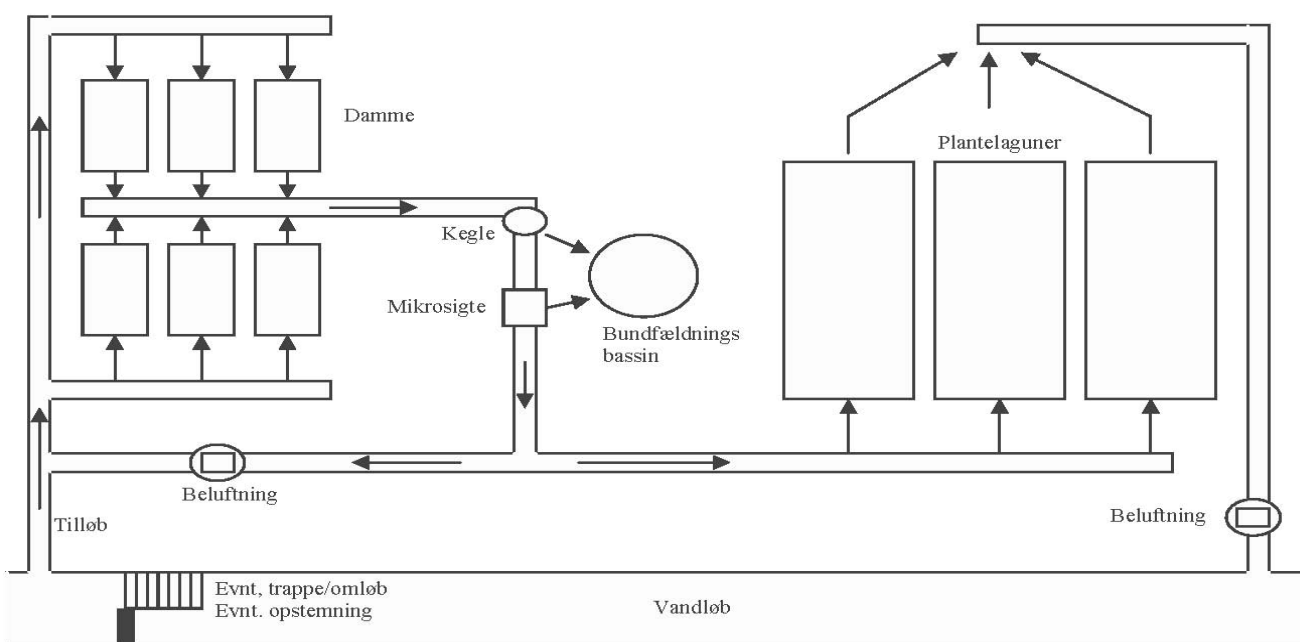

Principskitser

1.1 Traditionelt ferskvandsdambrug

1.2 Modeldambrug, type 1

1.3 Modeldambrug, type 3

